

مرورنامه آزمون آزمایشی خیلی سبز

سال تحصیلی ۱۴۰۴-۰۵

رشته انسانی

مرحله دوازدهم

پایه دوازدهم

این مرورنامه، ویژه مباحث جدید آزمون است. مرورنامه مباحثی که در آزمون‌های قبل به آن‌ها پرداخته شده، در پند کاربری شما قابل دریافت است و در این فایل از تکرار آن پرهیز شده است.

نام درس	مباحث	مؤلف	ویراستار	از صفحه	تا صفحه
ریاضی و آمار	ریاضی و آمار دهم: فصل ۲ - صفحه ۳۹ تا ۷۰ ریاضی و آمار دوازدهم: فصل ۲ (درس ۲) و فصل ۳ (درس ۱) - صفحه ۶۱ تا ۸۵	علی شهبازی	صادق محمدی بردیا نصیری سینا نیک‌نژاد	۲	۴
زبان و ادبیات فارسی	علوم و فنون ادبی یازدهم: درس ۴ تا ۶ و کارگاه تحلیل فصل دوم - صفحه ۳۵ تا ۵۶ علوم و فنون ادبی دوازدهم: درس ۷ و ۸ - صفحه ۶۷ تا ۸۷	علیرضا نعمتی سیاوش خوشدل	زهره صادقی مالواجردی معراج صالحی‌نژاد	۵	۱۰
علوم اجتماعی	جامعه‌شناسی یازدهم: درس ۵ تا ۸ - صفحه ۳۵ تا ۷۲ جامعه‌شناسی دوازدهم: درس ۶ و ۷ - صفحه ۵۴ تا ۸۱	محمدابراهیم مازنی	سعید ستوده‌مهر محمدحسین غلامی معراج صالحی‌نژاد	۱۰	۱۹
روانشناسی	درس ۵ و ۶ صفحه ۱۱۲ تا ۱۵۷	سیده ضحی سکاکی	سعید ستوده‌مهر محمدحسین غلامی معراج صالحی‌نژاد	۱۹	۲۰
عربی	عربی یازدهم: درس ۳ و ۴ - صفحه ۳۱ تا ۶۶ عربی دوازدهم: درس ۴ - صفحه ۵۳ تا ۷۰	آریا ذوقی	مریم آقابازی محمدحسین غلامی محمدعلی یوسفی	۲۰	۲۲
تاریخ	تاریخ یازدهم: درس ۵ تا ۸ - صفحه ۴۲ تا ۸۸ تاریخ دوازدهم: درس ۷ تا ۹ - صفحه ۹۲ تا ۱۲۶	علیرضا کاهیدوند	کیانا یوسف‌زاده معراج صالحی‌نژاد	۲۲	۲۸
جغرافیا	جغرافیای یازدهم: درس ۳ تا ۵ - صفحه ۱۹ تا ۶۴ جغرافیای دوازدهم: درس ۴ (فنون و مهارت‌های جغرافیایی) - صفحه ۵۹ تا ۸۰	علیرضا کاهیدوند	وجیهه صادقی مالواجردی محمدحسین غلامی محمدعلی یوسفی	۲۸	۳۱
فلسفه و منطق	منطق دهم: درس ۸ - صفحه ۷۲ تا ۸۲ فلسفه یازدهم: درس ۸ - صفحه ۵۸ تا ۶۸ فلسفه دوازدهم: درس ۷ تا ۹ - صفحه ۵۲ تا ۷۷	مجید پیرحسینلو	محمد مهدی بادامه محمدحسین غلامی	۳۱	۳۸
اقتصاد	درس ۸ و ۹ صفحه ۸۱ تا ۱۰۴	سارا شریفی	کوثر رعدی محمدحسین غلامی محمدعلی یوسفی	۳۸	۴۰

ویژه کنکوری‌های ۱۴۰۵

مرورنامه آزمون آزمایشی خیلی سبز

پایه دهم

معادله درجه دوم

۱ یادآوری اتحادهای مهم:

اسم اتحاد	فرم کلی	مثال
مربع دو جمله‌ای	$(a \pm b)^2 = a^2 \pm 2ab + b^2$	$(2x + 5)^2 = 4x^2 + 20x + 25$
مزدوج	$(a + b)(a - b) = a^2 - b^2$	$(3x - 7)(3x + 7) = 9x^2 - 49$
جمله مشترک	$(x + a)(x + b) = x^2 + (a + b)x + ab$	$(2x + 5)(2x - 1) = \underbrace{(2x)^2}_{4x^2} + \underbrace{(5-1)2x}_{8x} + \underbrace{5(-1)}_{-5}$

۲ معادله به فرم $ax^2 + bx + c = 0$ با شرط $a \neq 0$ را یک معادله درجه دوم می‌نامیم که حداکثر ۲ جواب حقیقی دارد.

۳ روش‌های حل معادله درجه دوم:

اسم روش	مراحل حل	مثال (یا حل مرحله به مرحله)
تجزیه	۱) به کمک اتحادها یا با فاکتورگیری، عبارت درجه دوم را تجزیه می‌کنیم.	$x^2 - 2x - 15 = 0 \rightarrow (x - 5)(x + 3) = 0$
	۲) وقتی حاصل ضرب دو پرانتز صفر باشد، هر کدام می‌توانند صفر باشند.	$\begin{cases} x - 5 = 0 \rightarrow x = 5 \\ x + 3 = 0 \rightarrow x = -3 \end{cases}$
مربع کامل	۱) در معادله $ax^2 + bx + c = 0$ با c را به سمت راست می‌بریم و طرفین را بر a تقسیم می‌کنیم.	$2x^2 - 12x + 4 = 0 \xrightarrow{\div 2} x^2 - 6x = -2$
	۲) نصف ضریب x را به توان ۲ می‌رسانیم و به دو طرف اضافه می‌کنیم.	$x^2 - 6x = -2 \xrightarrow{+9} x^2 - 6x + 9 = -2 + 9$ $(x - 3)^2 = 7$
	۳) عبارت سمت چپ مربع کامل است.	
	۴) وقتی $u^2 = a$ ، آن‌گاه $u = \pm\sqrt{a}$ است.	$x - 3 = \pm\sqrt{7} \rightarrow x = 3 \pm \sqrt{7}$
کلی (دلتا)	۱) دلتا را به دست می‌آوریم:	$2x^2 - x - 6 = 0 \rightarrow \Delta = (-1)^2 - 4(2)(-6) = 49$
	۲) جواب‌ها:	$x = \frac{-b \pm \sqrt{\Delta}}{2a} = \frac{1 \pm \sqrt{49}}{4} = \frac{1 \pm 7}{4} \rightarrow \begin{cases} x_1 = 2 \\ x_2 = -\frac{3}{2} \end{cases}$
دو حالت خاص	اگر $a + b + c = 0$ باشد، ریشه‌ها ۱ و $\frac{c}{a}$ هستند.	$3x^2 - 7x + 4 = 0 \xrightarrow{3-7+4=0} \begin{cases} x_1 = 1 \\ x_2 = \frac{4}{3} \end{cases}$
	اگر $a + c = b$ باشد، ریشه‌ها -1 و $\frac{-c}{a}$ هستند.	$5x^2 - 8x - 13 = 0 \xrightarrow{5-13=-8} \begin{cases} x_1 = -1 \\ x_2 = \frac{13}{5} \end{cases}$
معادلات ناقص!	اگر $c = 0$ باشد، از x فاکتور می‌گیریم:	$x^2 + 6x = 0 \rightarrow x(x + 6) = 0 \rightarrow \begin{cases} x_1 = 0 \\ x_2 = -6 \end{cases}$
	اگر $b = 0$ باشد، x^2 را تنها می‌گیریم:	$4x^2 - 9 = 0 \rightarrow x^2 = \frac{9}{4} \rightarrow x = \pm\sqrt{\frac{9}{4}} = \pm\frac{3}{2}$
تغییر متغیر	۱) عبارتی که تکرار می‌شود را t می‌گیریم.	$x^2 + 3x^2 - 10 = 0 \rightarrow x^2 = t$
	۲) معادله جدید را حل می‌کنیم.	$t^2 + 3t - 10 = 0 \rightarrow (t + 5)(t - 2) = 0 \rightarrow \begin{cases} t = -5 \\ t = 2 \end{cases}$
	۳) عبارت اولیه را برابر با مقادیر t قرار می‌دهیم.	$x^2 = -5 \rightarrow$ غیر ممکن $x^2 = 2 \rightarrow x = \pm\sqrt{2}$

مرورنامه آزمون آزمایشی خیال سبز

ریاضی

۴ معادله درجه دومی که ریشه‌هایش x_1 و x_2 باشند به شکل $a(x-x_1)(x-x_2)=0$ است.

یک عدد حقیقی

۵ معادله درجه دومی که ریشه مضاعف x_1 داشته باشد به صورت $a(x-x_1)^2=0$ است.

۶ بررسی معادله $(x-a)^2=k$

علامت k	$k > 0$	$k = 0$	$k < 0$
تعداد جواب‌ها	۲ جواب حقیقی متمایز	یک ریشه مضاعف $(x=a)$	جواب حقیقی ندارد.
مثال	$(x-2)^2=9 \rightarrow \begin{cases} x-2=3 \rightarrow x=5 \\ x-2=-3 \rightarrow x=-1 \end{cases}$	$(x-2)^2=0 \rightarrow x=2$	$(x-2)^2=-4 \rightarrow$ جواب حقیقی ندارد.

۷ علامت دلتا و تعداد جواب‌ها:

علامت Δ	+	۰	-
تعداد ریشه‌ها	۲	یک ریشه مضاعف	صفر
ریشه‌ها	$\frac{-b+\sqrt{\Delta}}{2a}$ و $\frac{-b-\sqrt{\Delta}}{2a}$	$-\frac{b}{2a}$	ریشه حقیقی ندارد.

۸ جمع، ضرب و اختلاف ریشه‌های معادله $ax^2+bx+c=0$ (با شرط $\Delta > 0$)

	مجموع (x_1+x_2)	ضرب (x_1x_2)	اختلاف $ x_1-x_2 $
فرمول کلی	$S = -\frac{b}{a}$	$P = \frac{c}{a}$	$M = \frac{\sqrt{\Delta}}{ a }$
مثال برای $2x^2-7x+1=0$	$S = \frac{7}{2}$	$P = \frac{1}{2}$	$M = \frac{\sqrt{49-8}}{ 2 } = \frac{\sqrt{41}}{2}$

۹ دو مورد خاص که با P و S به دست می‌آیند:

رابطه ریاضی	راه حل
$\frac{1}{x_1} + \frac{1}{x_2} = \frac{x_2+x_1}{x_1x_2} = \frac{S}{P}$	مجموع معکوس ریشه‌ها
$x_1^2+x_2^2 = (x_1+x_2)^2 - 2x_1x_2 = S^2 - 2P$	مجموع مربع ریشه‌ها

۱۰ مسائل بازاریابی:

۱ رابطه بین درآمد، هزینه و سود:	هزینه - درآمد = سود
۲ محاسبه درآمد:	تعداد $\times$ قیمت هر واحد = درآمد
۳ محاسبه هزینه:	(تعداد $\times$ هزینه هر واحد) + (هزینه ثابت) = هزینه کل
۴ به تعداد کالایی که به ازای فروش آن مقدار، سودمان صفر می‌شود، نقطه سربه‌سر می‌گوییم. برای به دست آوردن نقطه سربه‌سر یکی از معادله‌های رویه‌رو را حل می‌کنیم:	درآمد = هزینه یا $= 0$ سود

معادله گویا

$$\frac{x-7}{x-3} + \frac{10}{x^2-9} = \frac{15}{x+3}$$

۱ مراحل حل معادله گویا را با یک مثال ببینیم:

۱	مخرج‌ها را تجزیه می‌کنیم.	$\frac{x-7}{x-3} + \frac{10}{(x-3)(x+3)} = \frac{15}{x+3}$
۲	دو طرف را در ک.م.م مخرج‌ها ضرب می‌کنیم.	$(x-3)(x+3) \cdot \frac{x-7}{x-3} + (x-3)(x+3) \cdot \frac{10}{(x-3)(x+3)} = (x-3)(x+3) \cdot \frac{15}{x+3}$
۳	معادله را ساده می‌کنیم.	$\frac{(x+3)(x-7)+10}{x^2-4x-21} = \frac{15(x-3)}{15x-45} \rightarrow x^2-19x+34=0$
۴	معادله جدید را حل می‌کنیم.	$x^2-19x+34=0 \xrightarrow{\text{جمله مشترک}} (x-2)(x-17)=0 \rightarrow \begin{cases} x_1=2 \\ x_2=17 \end{cases}$
۵	اگر جواب‌های به دست آمده مخرج کسرهای اولیه را صفر نکردند، قبول‌اند.	هر دو جواب قبول‌اند.

مرورنامه آزمون آزمایشی خیلی سبز

۲ برای حل معادله‌های گویا به شکل $\frac{A}{B} = \frac{C}{D}$ ، ابتدا طرفین وسطین می‌کنیم تا معادله از شکل کسری درآید، بعد آن را حل می‌کنیم:

$$\frac{A}{B} = \frac{C}{D} \xrightarrow{\text{طرفین وسطین}} AD = BC$$

۳ تیب‌های مهم مسائل معادله گویا:

ایده حل	تیپ
تفاضل یا مجموع معکوس دو عدد زوج (یا فرد) متوالی	دو عدد زوج (یا فرد) متوالی را x و $x+2$ و معکوشان را $\frac{1}{x}$ و $\frac{1}{x+2}$ می‌گیریم.
مثال: تفاضل معکوس دو عدد زوج متوالی $\frac{1}{24}$ است. این دو عدد؟	مثال: $\frac{1}{x} - \frac{1}{x+2} = \frac{1}{24} \rightarrow \dots$ شروع حل
سهم (مثل مسئله تقسیم یک کتاب درسی)	اختلاف سهم هر نفر = مقدار کل - مقدار کل / تعداد ثانویه = اختلاف سهم هر نفر = سهم ثانویه هر نفر - سهم اولیه هر نفر
کیکی را بین چند نفر تقسیم می‌کنیم. ۳ نفر به جمع اضافه می‌شوند و کیک را مجدد تقسیم می‌کنیم. در این حالت به هر نفر $\frac{1}{18}$ کم‌تر از حالت قبلی رسید. تعداد نفرات اولیه؟	دو کارگر کاری را با هم در ۶ روز انجام می‌دهند. اگر هر کدام تنها کار کنند، کارگر اول کار را ۵ زودتر از کارگر دوم انجام می‌دهد. کارگر اول در چند روز کار را تمام می‌کند؟
انجام کار توسط دو نفر (پرو کردن استخر با ۲ شیر آب)	$\frac{1}{\text{زمان نفر اول}} + \frac{1}{\text{زمان نفر دوم}} = \frac{1}{\text{زمان هر دو نفر با هم}}$
دو کارگر کاری را با هم در ۶ روز انجام می‌دهند. اگر هر کدام تنها کار کنند، کارگر اول کار را ۵ زودتر از کارگر دوم انجام می‌دهد. کارگر اول در چند روز کار را تمام می‌کند؟	شروع حل: $\frac{1}{x} + \frac{1}{x+5} = \frac{1}{6} \rightarrow \dots$

پایه دوازدهم

دنباله هندسی

مثال	توضیح یا رابطه	تعریف	۱
$6, 12, 24, 48, \dots$ $\times 2 \quad \times 2 \quad \times 2$	هر جمله از ضرب جمله قبلی‌اش در یک مقدار ثابت (r) به دست می‌آید. به این مقدار ثابت، «نسبت مشترک» یا «قدرنسبت» می‌گوییم.		
$a_n = a_1 r^n$ $a_{2r} = a_1 r^{2r}$	$a_n = a_1 r^{n-1}$	جمله عمومی	۲
$\odot$	$a_{n+1} = a_n \times r$	رابطه بازگشتی	۳
$\frac{a_n}{a_0} = r^{(n-0)} = r^n$ $a_n = a_0 \times r^n$	$\frac{a_m}{a_n} = r^{m-n}$	نسبت دو جمله	۴
$a_0 \times a_r = a_p \times a_q = (a_r)^r$	$n+m = p+q \Rightarrow a_n \times a_m = a_p \times a_q$	رابطه اندیس‌ها	۵
$a_n = a_0 \times r^n$	$x, y, z \Rightarrow \frac{y}{x} = \frac{z}{y} = xz$ واسطه هندسی x, z	سه جمله متوالی	۶
$a_0 \times a_p \times a_r = (a_r)^r$ $a_1 \times a_p \times \dots \times a_q = (a_0)^q$	تعداد (جمله وسطی) = حاصل ضرب تعدادی فرد جمله متوالی	حاصل ضرب تعدادی فرد جمله متوالی	۷
$\odot$	$r^{k+1} = \frac{b}{a}$	درج k واسطه	۸
$S_{1-} = \frac{a_1(r^{1-} - 1)}{r-1}$	$S_n = \frac{a_1(r^n - 1)}{r-1}$ یا $\frac{a_1(1-r^n)}{1-r}$ $S_n = \frac{a_n r - a_1}{r-1}$	مجموع n جمله اول	۹
$a_p = S_p - S_0$	$a_n = S_n - S_{n-1}$	محاسبه a_n از روی S_n	۱۰

علوم و فنون ادبی

پایه یازدهم

درس ۴: سبک عراقی

ویژگی‌های سبک عراقی (شعر):

فکری	ادبی	زبانی
(۱) معشوق ← دست‌نیافتنی و متعالی (۲) نیاز به سخنان آرامش‌بخش ← رواج تصوّف (۳) رواج اندیشه‌هایی از جمله: بی‌اعتباری دنیا، اعتقاد به قضا و قدر (۴) مفاهیم اصلی شعر این دوره: الف) پرهیز از زهد ریایی ب) توجه به صفا و بالایش درون ج) برتری عشق به عقل	(۱) افزایش قالب غزل (۲) تثبیت جایگاه تخلص (۳) توجه به بیان و بدیع (توجه به آرایه‌های ادبی) (۴) خارج‌شدن شعر از دربار (۵) کاهش قالب قصیده (۶) رواج غزل عارفانه و عاشقانه	(۱) چهارچوب همان زبان سبک خراسانی است که مختصات جدید یافته. (۲) کاهش لغات فارسی اصیل (۳) افزایش لغات عربی (۴) استفاده «می» به جای «همی» (۵) استفاده «در» به جای «اندر» (۶) کاهش استفاده واژه‌های «ایدون، ایدر، آبا، آبر و ...» (۷) کاهش استفاده «قر» در کنار مفعول

مقایسه ویژگی‌های فکری سبک خراسانی و عراقی:

عراقی	خراسانی
ستایش عشق غم‌گرایی فراق ذهن‌گرایی یا توجه به دنیای درون رواج روحیه عرفانی و اخلاقی باور به قضا و قدر آسمانی‌بودن معشوق بازتاب بیشتر علوم در شعر	ستایش خرد شادی‌گرایی وصال واقع‌گرایی یا توجه به دنیای بیرون رواج روحیه حماسی و پهلوانی باور به اختیار و اراده زمینی‌بودن معشوق بازتاب اندک علوم در شعر

ویژگی‌های سبک عراقی (نثر):

فکری	ادبی	زبانی
(۱) کشته‌شدن فضلا و نابودی کتابخانه‌ها نتیجه ← الف) انحطاط فکری این دوره را فراگرفت. ب) کاسته‌شدن از صحت مطالب (۲) نبودن استادان بزرگ و از بین رفتن مراکز علمی نتیجه ← تحقیق و تتبع در بین علما و ادیبان تضعیف شد. (۳) درسی‌کردن عرفان و پیچیده جلوه‌دادن آن توسط مدعیان عرفان نتیجه ← کتاب عرفانی مهمی به نثر نوشته شد.	(۱) صنایع ادبی جای تعمق و تفکر را گرفت. (۲) روی آوردن به ظاهرسازی و تصنع (۳) استفاده از استعاره‌های دور از ذهن و آوردن سجع‌های متوالی و بی‌روح	(۱) کاهش نثر فنی و رواج نثر ساده (۲) قرن ۶: بازنویسی آثار از ساده به فنی قرن ۷ و ۸: بازنویسی آثار از فنی به ساده (۳) رواج تاریخ‌نویسی به اسلوب ساده (۴) تاریخ‌نویسی از اوایل دوره مغول شروع شد و در دوره تیموری هم ادامه یافت. (۵) حاشیه‌نویسی به نثر ساده بر تاریخ‌های قدیم (۶) نثر ساده این دوره را نمی‌توان فصیح و بلیغ دانست. (۷) ورود لغات ترکی مغولی به زبان فارسی که در دوره تیمور سرعت آن افزایش یافت. (۸) سلطان حسین بایقرا و امیرعلیشیر نوابی در حوزه ادبی هرات ترکی گویی و ترکی‌نویسی را تشویق کردند. (۹) برخی از این کلمات که هنوز استفاده می‌شوند: ییلاق و قشلاق (سردسیر و گرمسیر) قشون (ارتش) یورش (هجوم) (۱۰) به وجود آمدن سستی و ضعف در ساختار دستوری جملات

نکات مهم

- ۱ مهم ترین ویژگی زبانی سبک عراقی: در هم آمیختگی مختصات نو و کهن
- ۲ در سبک خراسانی بازتاب علوم در شعر کم بود و در سبک عراقی بیشتر بود.
- ۳ نثر فنی در قرن هفتم تضعیف می شود و در قرن هشتم از میان می رود.
- ۴ ملاحسین واعظ کاشفی کلیله و دمنه را به انشای ساده برگرداند و آن را انوار سهیلی نامید.
- ۵ زعفرنامه شامی ← قدیمی ترین تاریخ نوشته شده درباره تیمور
- ۶ امیرعلیشیر نوایی محاکمة اللغتين را به ترکی نوشت و ظهیرالدین بابر بابرنامه را به ترکی نوشت.
- ۷ سلطان حسین بایقرا، ظهیرالدین بابر و بایسنقر میرزا را با هم اشتباه نگیرید.

درس ۵: پایه های آوایی همسان

در هر بیت، پایه های آوایی به شکلی هماهنگ در پی هم می آیند. با خوانش درست بیت، درنگی منظم را در میان پایه های آوایی هر مصراع احساس می کنیم. این پایه های تکراری را «پایه های آوایی همسان» می نامیم.

به هر یک از پایه های آوایی «وزن وازه یا رکن» می گویند.

برخی از وزن وازدها یا ارکان شعر فارسی،

فعولن (U --) (ث ث تن تن)

مفاعیلن (U --) (ث ث تن تن)

فاعلاتن (U --) (تن تن تن تن)

مستفعلن (U --) (تن تن تن تن)

فعلاتن (U --) (ث ث تن تن)

مفتعلن (U --) (تن تن تن تن)

درین درگاه بی چونی همه لطف است و موزونی چه صحرایی چه خضریایی چه درگاهی نمی دانم

مثال

یک پایه آوایی است که به آن رکن نیز گفته می شود.

پایه های آوایی	ذ	رین	در	گا	ه	بی	چو	نی	هـ	م	ط	فس	ث	م	ز	نی
وزن	چ	صح	را	بی	ج	خص	را	بی	ج	در	گا	هی	ن	می	دا	نم
نشانه های هجایی	U	--	--	U	--	--	U	--	--	U	--	--	U	--	--	--

من به هر جمعیتی نالان شدم جفت بدحلالان و خوشحلالان شدم

مثال

پایه های آوایی	من	پ	هر	جَم	عی	ئی	نا	لان	شُ	دَم
وزن	جُف	ت	بد	حا	لا	نُ	خش	حا	لان	شُ
نشانه های هجایی	U	--	--	U	--	--	U	--	--	U

نکات مهم

- هر مصراع می تواند ۲، ۳ یا ۴ پایه آوایی داشته باشد و هر پایه آوایی می تواند از ۱ هجا، ۲ هجا، ۳ هجا یا ۴ هجا تشکیل شده باشد.
- گاهی آخرین پایه آوایی در یک مصراع، می تواند یک یا دو هجا کم تر از باقی پایه ها داشته باشد، اما باز هم در این حالت بیت دارای «وزن همسان تک پایه ای» است. (به عبارتی همسان بودن وزن را تغییر نمی دهد).
- ارکان «فاعلن» و «فعولن» به ترتیب از اعمال تغییرات (کم کردن هجای آخر) در «فاعلاتن» و «مفاعیلن» به وجود آمده اند.
- وزن دوبیتی: مفاعیلن مفاعیلن فعولن
- به «U --» نشانه های هجایی می گویند و به «ث تن تن تن» معادل صوتی می گویند.
- تکرار و تمرین از طریق گوش دادن، یکی از راه های مؤثر درک وزن است. خواندن ابیات کتاب و تمرین و توجه به وزن آن ها، درک سماعی شما را تقویت می کند. (تشخیص سماعی وزن یکی از سریع ترین روش ها برای حل تست های کنکور است. آن را دست کم نگیرید!)

درس ۶: مجاز

مجاز: کاربرد واژه در معنای غیرحقیقی آن (مثلاً واژه ایران، در معنای مردم ایران به کار برود. در این جا مردم ایران غیرحقیقی «ایران» است و معنای حقیقی ایران، «کشور ایران» است.

مجاز دو پایه اصلی دارد:
 - قرینه: نشانه و سرنخی در سخن که ذهن را از معنای حقیقی به سمت معنای غیرحقیقی سوق می دهد.
 - علاقه (پیوند): رابطه ای که بین معنی حقیقی یک واژه با معنای مجازی آن برقرار است.

مثال

مجاز: ماه (منظور، نور ماه است نه خود ماه)
 قرینه: روشن کردن (که از آن درمی یابیم منظور خود ماه نیست، بلکه خود ماه که روشن نمی کند؛ نور ماه است که روشن می کند.)
 «ماه، دشت لاله ها را روشن کرده بود»

مثال

«به یاد روی شیرین بیت می گفت / چو آتش تیشه می زد، کوه می سفت»

در این جا «بیت» در معنای خودش، که کوچک ترین واحد کلام موزون است، به کار نرفته و در معنای سخن شاعرانه به کار رفته است.

کل به جزء	دستش را در جیب گتاش بُرد ← کل (دست) را گفته ایم اما منظورمان فقط بخشی از دست (تا میچ) است.
جزء به کل	به یاد روش شیرین بیت می گفت ← جزئی از شعر (بیت) را گفته ایم اما منظورمان کل آن، یعنی شعر است.
ظرف و مظهر	گل در بر و می در کف و معشوق به کام است ← می کرا که مظهر است گفته ایم، اما منظورمان ظرف می (پیاله) است. (بالعکس آن هم وجود دارد.)
محلّیه	خروش برآمد ز دشت و ز شهر ← دشت و شهر را گفته ایم اما منظورمان مردم دشت و شهرند (دگر محل، به جای خود آن چیز)
آلیه	تو فرد زیان نیستی گوش باش ← ابزار سخن گفتن (زیان) را گفته ایم اما منظورمان خود سخن گفتن است.
سببیه	این دم شنو ← دم یا نفس یکی از علت های سخن گفتن است. دم را که علت است گفته ایم اما منظورمان سخن است.
مشابهت	دوستان دلبر ما ترگس گویا دارد ← ترگس را گفته ایم اما منظورمان چشم است (به دلیل شباهت ترگس و چشم)

جدول بالا در کتاب درسی نیامده اما یادگرفتن آن در بعضی تست ها کمک می کند.

نکات مهم

نکات دیگر:

● مجاز به علاقه مشابهت همان استعاره مصرحه است. برای این که گیج نشوید لازم است نکته ای گفته شود:

هر مجازی استعاره نیست و هر استعاره ای مجاز نیست. بعضی استعاره ها (مصرحه) مجاز هستند.

بعضی استعاره ها (مکنیه) مجاز نیستند.

بعضی مجازها (به علاقه شباهت) استعاره هستند.

بعضی مجازها (محلّیه، آلیه و ...) استعاره نیستند.

● مجاز به علاقه شباهت مهم ترین نوع مجاز است.

● مجازهای رایج در تست ها:

سینه ← قلب	فندق ← ناخن
لب ← دهان	مشک ← زلف
بازار ← دنیا	گل ← رخسار
چرخ ← آسمان	خط ← لب
انگشتر ← نگین انگشتر	حرف ← سخن
سر ← موی سر / قصد / فکر / رهبر	سیم و سمن ← چهره
خون ← کشتن	گوهر ← اشک
فردا ← آینده	نگار ← یار
دیروز ← گذشته	نفس ← لحظه
سیم ← سکه نقره	شهر ← مردم شهر
	نان ← روزی

پایه دوازدهم

درس ۸: اختیارات وزنی

اختیارات وزنی، امکان تغییراتی کوچک در وزن بلندبودن هجای پایان مصراع و نیز پایان نیم مصراع وزن‌های دولختی: هجای پایان مصراع در تمامی وزن‌ها و نیز هجای پایان نیم مصراع در وزن‌های دولختی بلند به حساب آورده می‌شود، حتی اگر کوتاه یا کشیده باشد. چند مثال:

مثال ۱ خداوند نام و خداوند جای / خداوند روزی ده رهنمای (فردوسی)

در این بیت شاهنامه، دو هجای کشیده «جای» و «مای» در پایان مصراع قرار گرفته و در حکم هجای بلند است.

مثال ۲ تا کی به تمنای وصال تو یگانه / اشکم شود از هر مژه چون سیل روانه

هجای کوتاه «ن» در پایان مصراع‌ها قرار گرفته و در حکم هجای بلند است.

مثال ۳ می‌چکد زاله بر رخ لاله / المدام المدام یا احباب (حافظ)

هجای کوتاه «ل» و هجای کشیده «باب» در پایان دو مصراع در حکم هجای بلند است.

یک مثال بسیار مهم:

مثال کرده گلو پر ز باد قمری سنجاب‌پوش / کبک فرو ریخته مشک به سوراخ گوش (منوچهری دامغانی)

در این مصراع، علاوه بر دو هجای کشیده پایانی، یعنی «پوش» و «گوش»، در هجای پایان نیم مصراع اول و سوم، یعنی هجای کشیده «باد» و هجای کوتاه «ب» نیز بلند محسوب می‌شوند، چون این شعر در وزن «مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن» سروده شده که یک وزن دولختی است.

۲ آوردن فاعلاتن (— — — — —) به فَعَلاتن (— — — — —) آغاز مصراع

در وزن‌هایی که با رکن «فاعلاتن» آغاز می‌شوند، شاعر اختیار دارد به جای «فاعلاتن» آغاز مصراع، «فاعلاتن» بیاورد.

چند مثال در وزن‌های مختلفی که با این رکن آغاز می‌شوند:

الف) فاعلاتن فَعَلاتن فَعَلَن

مثال پس چرا بستۀ اویم همه عمر؟ / اگر آن زلف دوتا نیست کمند (رودکی سمرقندی)

رکن نخست مصراع اول: پس چ را بس (فاعلاتن)

رکن نخست مصراع دوم: آ گ د ران زلف (فَعَلاتن)

ب) فاعلاتن فَعَلاتن فَعَلَن

مثال ماهرویا، به سر خویش، تو آن خویش میند / نشینیدی که کند ماه تبه جامۀ خویش (خیش: کتانی) (کسایی مروزی)

رکن نخست مصراع اول: ما ه رو یا (فاعلاتن)

رکن نخست مصراع دوم: ن ش ن ی د ی (فَعَلاتن)

پ) فاعلاتن مفاعِلن فَعَلَن

مثال چه خبر دارد از حلاوت عشق / هر که در بند ننگ و نام بود (سنایی غزنوی)

رکن نخست مصراع اول: چ خ بر دا (فَعَلاتن)

رکن نخست مصراع دوم: هر ک در بند (فاعلاتن)

ت) فاعلاتن فَعَلاتن فَعَلاتن فَعَلاتن

مثال گفته بودی نگذارم که بماند دل تو / راستی را دل تنها نه که جان هم پیمانند (کمال‌الدین اسماعیل)

رکن نخست مصراع اول: گف ت بو دی (فاعلاتن)

رکن نخست مصراع دوم: را ش تی را (فاعلاتن)

از چهار مثالی که در این چهار وزن ارائه شد، درمی‌یابیم که:

اختیار جایگزینی «فاعلاتن» به جای رکن «فاعلاتن» آغاز مصراع، می‌تواند فقط در مصراع نخست یا فقط در مصراع دوم یا در هر دو مصراع صورت بگیرد.

۳ ابدال، آوردن یک هجای بلند به جای دو هجای کوتاه

الف) آوردن «فع لن» (— —) به جای «فَعَلَن» (— — — — —) در پایان مصراع. چند مثال در وزن‌های مختلف:

● فاعلاتن فَعَلاتن فَعَلاتن فَعَلَن

مرورنامه آزمون آزمایشی خیل سبز

علوم و فنون ادبی

مثال ور به غرب اندر یکباره نهان شد خورشید / از سوی شرق پدید آمد تابنده قمر (امیر معزی)
رکن پایانی مصراع اول: **خُشید** (فَعْلَن)
رکن پایانی مصراع دوم: **دَقَّ** مَر (فَعْلَن)

● مفاعلاتن مفاعلاتن فَعْلَن

مثال تا بدان جا رسید دانش من / که بدانم همی که نادانم (بوشکور بلخی)
رکن پایانی مصراع اول: **نَش** من (فَعْلَن)
رکن پایانی مصراع دوم: **دَانَم** (فَعْلَن)

● مفاعلاتن فَعْلاناتن مفاعلاتن فَعْلَن

مثال چرا نگرید چشم و چرا ننالد تن / چگونه کم نشود صبر و غم نیفزاید (مسعود سعد سلمان)
رکن پایانی مصراع اول: **نَلَدَتَن** (فَعْلَن)
رکن پایانی مصراع دوم: **رَا یَد** (فَعْلَن)

ب) آوردن «مستفعل» (— —) (یا به بیان دیگر «مفعولن») به جای «مستفعل» (— — — — —). چند مثال در وزن‌های مختلف:
● **مستفعلُ مستفعلُ مستفعلُ فَع (= مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعْل)**

مثال تو غزه بدان مشو که می می‌نخوری / صد لقمه خوری که می غلام است آن را (خیام)
دو رکن پایانی مصراع نخست: می می / **نَخُورِ** (مستفعلُ فَع)
دو رکن پایانی مصراع دوم: **لَا مَسَّتَانِ** / را (مستفعلُ فَع)

مثال این کهنه‌جهان به کس نماند باقی / رفتند و رویم دیگر آیند و روند (خیام)
دو رکن پایانی مصراع نخست: ما نَدِ **یَا** قِی (مستفعلُ فَع)
دو رکن پایانی مصراع دوم: را یَنَدُ **ز** / وند (مستفعلُ فَع)

مثال اجرام که ساکنان این ایوان اند / اسباب ترّد خردمندان اند (خیام)
دو رکن پایانی مصراع نخست: این ای **وَان** نند (مستفعلُ فَع)
دو رکن پایانی مصراع نخست: رد مند **دَام** نند (مستفعلُ فَع)

● موارد پرکاربرد اختیار ابدال: در شش مثالی که تاکنون برای اختیار ابدال آورده شد، هجای بلندی که جایگزین دو هجای کوتاه شده، پیش از هجای پایانی قرار گرفته است. این حالت، در به کار بستن اختیار ابدال بسیار پرکاربرد و رایج است. مواردی که در ادامه می‌آید کاربرد کم‌تری دارد.
● **مستفعلُ مستفعلُ مستفعلُ مستف (= مفعولُ مفاعیلُ مفاعیلُ فَعولن)**

مثال چون یار موافق نبود تنها بهتر / تنها به صد بار چو با نادان همتا (ناصر خسرو)

چُن	یا	رُ	مُد	وا	فَق	نَد	بُد	وَد	تَن	هَا	بِهـ	تَر
مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ
تَن	هَا	یَه	صَد	بَا	رُ	جُ	بَا	نَا	دَان	هَمـ	تَا	
مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ

● فَعْلاناتن فَعْلاناتن فَعْلاناتن

مثال یاورش بادا حق عزوجل در همه کار / تا در این کار بود با تو به همت یاور (انوری ابیوردی)

یا	و	رَش	بَا	دَا	حَق	عَز	زَ	و	جَل	دَر	ه	م	کَاَر
فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	مستفعلُ	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن
تَا	دَ	رِین	کَا	رُ	بُد	وَد	بَا	تُ	بِ	هَم	مَت	یَا	وَر
فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن	فَعْلاناتن

مرورنامه آزمون آزمایشی خیلی سبز

علوم و فنون ادبی

● مفتعلن مفتعلن فاعلن

مثال بسم الله الرحمن الرحيم / هست کلید در گنج حکیم (نظامی)

بسم	مل	لا	هر	رح	ما	نر	ر	حیم
مستفعلن		مستفعلن						فاعلن
هس	ث	ک	ل	د	ذ	ر	گ	چ
مفتعلن								فاعلن

۴ قلب، شاعر اختیار دارد جای یک هجای کوتاه و بلند را عوض کند. مطابق آن چه در کتاب درسی آمده، کاربرد این اختیار بسیار کم است و تنها در دو رکن «مفتعلن» (— — — — —) و «مفاعله» (— — — — —) رخ می‌دهد. مثال:
الف) مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن

مثال دعوی کردی که نیست مثل من اندر جهان / که لفظ من گوی نطق زقیس و سبحان برد (خاقانی شروانی)

دع	وی	کر	دی	ک	نیست	م	ل	م	ن	در	ج	هان
مستفعلن			فاعلن					مفتعلن				فاعلن
ک	ف	ظ	من	گو	ی	نطق	ز	ق	س	سب	حان	ب
مفاعله				فاعلن				مفاعله				فاعلن

* وزن دوری است و مصراع پایان نیم‌مصراع، در حکم بلند است.

ب) مفتعلن مفاعله مفتعلن مفاعله

مثال با تو حکایتی دگر این دل ما به سر کند / شب سیاه قضا را هوای تو سحر کند (مسعود فردمنش)

با	ت	ج	کا	ی	د	گر	این	د	ل	ما	ب	سر	گ	ند
مفتعلن			مفاعله						مفتعلن				مفاعله	
ن	ب	س	یا	ی	قص	ص	را	ه	ا	ی	ت	س	حر	ند
مفاعله				مفاعله				مفاعله					مفاعله	

* «ب» هجای کوتاه انتهای واژه است که مصوت کوتاه آن، بلند تلفظ شده و در نتیجه به هجای بلند تبدیل شده است.

جامعه‌شناسی

پایه یازدهم

درس ۵: باورها و ارزش‌های بنیادین فرهنگ غرب

- عقاید و ارزش‌های بنیادین هر فرهنگ
- در این درس، باورها و ارزش‌های بنیادین فرهنگ غرب، یعنی پاسخ فرهنگ غرب به پرسش‌های هستی‌شناسانه، انسان‌شناسانه و معرفت‌شناسانه، مورد بررسی قرار می‌گیرد.

سکولاریسم و دنیوی شدن

- پاسخ فرهنگ معاصر غرب به پرسش‌های هستی‌شناسانه بشر است.
- جهان‌بینی فرهنگ غرب یا تصور آن از جهان هستی است.
- سکولاریسم به معنای رویکرد دنیوی و صرفاً این جهان به هستی است.
- در این رویکرد، همه ظرفیت‌های انسان، متوجه آرمان‌ها و اهداف دنیوی و این‌جهانی می‌شود.
- در سکولاریسم، ابعاد معنوی انسان و جهان یا به فراموشی سپرده می‌شود، یا به صورت گزینشی، در خدمت اهداف و نیازهای دنیوی قرار می‌گیرد. بر همین اساس باور سکولار در جهان غرب، به دو دسته تقسیم می‌شود:

سکولاریسم آشکار	باورها و فلسفه‌هایی را شامل می‌شود که آشکارا، ابعاد غیرمادی جهان هستی را انکار می‌کنند.
سکولاریسم پنهان	شامل باورها و فلسفه‌هایی است که - ← آشکارا ابعاد معنوی هستی را نفی نمی‌کنند. ← بلکه بخش‌هایی از باورهای معنوی و دینی را در خدمت اهداف دنیوی و این‌جهانی قرار می‌دهند و از توجه یا عمل به بخش‌های دیگر سر باز می‌زنند.
	رویکرد گزینشی جهان غرب به ابعاد معنوی و دینی جهان ↓ سبب رشد نهضت‌های جدید دینی (پروتستانتیسم) شده است.

– مقایسه رفتار دین‌گرایان در جهان دینی با رفتار دین‌گرایان در جهان معنوی –

رفتار دین‌گرایان در جهان دینی	در فرهنگ معنوی و دینی، آبادی دنیا هدف مستقل نیست؛ بلکه خود وسیله‌ای است که در خدمت اهداف معنوی قرار می‌گیرد. اگر افرادی که درون فرهنگ دینی زندگی می‌کنند، دنیا را هدف برتر خود قرار داده باشند، از آشکار کردن آن پرهیز می‌کنند و رفتار دنیوی خود را توجیه دینی می‌کنند.
رفتار دین‌گرایان در جهان دنیوی	در جهان غرب، سکولاریسم به صورت جهان‌بینی غالب درآمد؛ به گونه‌ای که دینداران، ناگزیر هنجارها و رفتارهای دینی خود را توجیه دنیوی و این‌جهانی می‌کنند.

اومانیزم و اصالت انسان دنیوی

- اومانیزم
- ← مهم‌ترین ویژگی انسان‌شناختی فرهنگ معاصر غرب است.
 - ← به معنای اصالت انسان دنیوی و این‌جهانی است.
 - ← انسان، بخشی از جهان هستی است. از این‌رو انسان‌شناسی هر فرهنگی، متناسب با هستی‌شناسی آن فرهنگ است.
 - ← بنابراین اومانیزم (انسان‌شناسی فرهنگ غرب)، از نتایج منطقی سکولاریسم (هستی‌شناسی فرهنگ غرب) است.

– اصالت انسان یا اصالت خدا –

فرهنگ‌های توحیدی	● اگر در کانون هستی یک وجود مقدس و متعالی باشد، هیچ موجودی در مقابل آن نمی‌تواند اصالت داشته باشد و همه موجودات از جمله انسان، آیات و نشانه‌های او خواهند بود. ● در فرهنگ اسلامی، انسان برترین آیت و نشانه خداوند سبحان و خلیفه او در زمین است و به همین دلیل بر موجودات دیگر برتری دارد. ● براساس آیات قرآن کریم، انسان هنگامی به کرامت و خلافت دست می‌یابد که به ابعاد دنیوی و این‌جهانی خود محدود نشود و هر چه می‌تواند به خداوند نزدیک‌تر شود. اگر انسان به ابعاد دنیوی خود محدود بماند، گمراه می‌شود و حیاتی حیوانی یا پست‌تر از آن خواهد داشت.
فرهنگ‌های غیرتوحیدی	● در فرهنگی که نگاه توحیدی ندارد، انسان موجودی صرفاً این‌جهانی است که مستقل از خدا، اجازه هرگونه تصرفی را در دیگر موجودات دارد.

– ابعاد ظهور اومانیزم –

- اومانیزم در بخش‌های مختلف فرهنگ غرب نظیر هنر، ادبیات و حقوق بروز یافته است:

ابعاد	قرون وسطی	دوران مدرن (اومانیزم)
هنر	● بر بعد معنوی انسان تأکید می‌کرد. ● نقاشان، چهره انسان‌های اسوه را در هاله‌ای از قداست ترسیم می‌کردند.	بر بعد جسمانی و زیبایی‌های بدنی تمرکز می‌کند.
ادبیات	به سلوک‌های معنوی و مکاشفات و مشاهدات الهی انسان توجه دارد.	● حالات روانی آدمیان در زندگی روزمره و این‌جهانی را منعکس می‌کند. ● رمان در فرهنگ غرب بیشترین اهمیت را پیدا کرده است.
حقوق	مبتنی بر فطرت الهی انسان است.	حقوق بشر بر مبنای اندیشه اومانستی، صرفاً براساس خواسته‌ها، عادت‌ها و تمایلات طبیعی آدمیان شکل می‌گیرد.

نکته

- ← در فرهنگ دینی آن را به صورت آشکار و رسمی اظهار نمی‌کنند، بلکه نفس‌پرستی خویش را در قالب مفاهیم دینی پنهان می‌کنند.
- ← مثال، فرعون از خواسته‌های نفسانی خود پیروی می‌کرد. او ناگزیر بود خود را در زمره خدایان معرفی کند (آنا ربکم الاعلی) تا بتواند موقعیت ظالمانه خود را توجیه کند.
- ← در فرهنگ مدرن، خواسته‌های دنیوی خود را بدون این‌که نیازی به توجیه الهی و آسمانی داشته باشد، به رسمیت می‌شناسند.

روشنگری و علوم جدید

روشنگری ← راه شناخت حقیقت و موانع شناخت آن را معرفی می‌کند.
روشنگری، به دو معنای عام و خاص تقسیم می‌شود.

- پدیده‌ای مدرن و مربوط به فرهنگ معاصر غرب نیست.
- انبیای الهی از دیرباز برای روشنگری و از بین بردن موانعی آمده‌اند که راه را بر حقیقت بسته‌اند.
- مهم‌ترین ویژگی معرفت‌شناختی فرهنگ معاصر غرب است.
- مبنای معرفت‌شناختی پذیرفته شده در فرهنگ غرب است.
- روشی از معرفت و شناخت است که با سکولاریسم و اومانیسم همراه شده است.
- در طول چهارصد سال در فرهنگ غرب، شکل‌های مختلفی پیدا کرده است که وجه مشترک همه آن‌ها، کنار گذاشتن وحی و شهود است.

معانی و پیامدهای روشنگری

روشنگری			
معنای عام	ویژگی‌ها و پیامدها		روشنگری در اسلام
	اگر با هستی‌شناسی و انسان‌شناسی دینی همراه باشد، با استفاده از وحی، عقل و تجربه ← تفسیری دینی از انسان و جهان ارائه می‌دهد.		در فرهنگ دینی اسلام، عقل، وحی و تجربه روش‌های شناخت حقیقت‌اند.
معنای خاص	دوره زمانی	ویژگی‌ها و پیامدها	
	قرن ۱۷ و ۱۸	● ویژگی: عقل‌گرایی و نفی وحی ● پیامد: دئیسم (اعتقاد به خدای بدون برنامه برای هدایت و سعادت بشر)	
	قرن ۱۹ و ۲۰	● ویژگی: حس‌گرایی، نفی عقل و وحی ● پیامد: پدید آمدن دانش ابزاری و سکولار (علمی که توان داورى درباره ارزش‌ها و هنجارها را ندارد).	
	از پایان قرن ۲۰	● ویژگی: افول تجربه‌گرایی، نفی تجربه، نفی عقل و وحی ● پیامد: بحران معرفت‌شناختی (ناتوانی در تشخیص درست یا غلط بودن باورها و اندیشه‌ها و خوب یا بد بودن هنجارها و رفتارها)	

روش‌های شناخت جهان

- در جهان هستی موجودات و پدیده‌های مختلفی وجود دارد که هر کدام با روش‌های مناسب خود شناخته می‌شوند.
- ۱ روش حسی ← انسان، امور محسوس مانند پدیده‌های طبیعی را از راه مشاهده و حس می‌شناسد.
- ۲ روش عقلی ← امور غیرطبیعی (غیرمحسوس) را باید با روش عقلی شناسایی کرد. از این‌رو، قوانین علمی، قضایای ریاضی و قوانین فلسفی را به کمک عقل و از راه استدلال عقلی می‌شناسیم.
- ۳ شناخت شهودی ← از راه مشاهده حسی و استدلال عقلی به دست نمی‌آید، مثلاً ما بدون مشاهده و استدلال، به غم و شادی درون خود پی می‌بریم.
- انواع و مراتبی دارد. وحی نوعی از شناخت شهودی است که انسان را به استفاده از حس و عقل فرامی‌خواند.
- در فرهنگ دینی اسلام، عقل، وحی و تجربه، روش‌های شناخت حقیقت‌اند.

درس ۶: چگونگی تکوین فرهنگ معاصر غرب

گذشته تاریخی فرهنگ غرب

فرهنگ معاصر غرب در گذشته تاریخی آن ریشه دارد. تاریخ این فرهنگ به چهار دوره تقسیم می‌شود:

- ۱ یونان و روم باستان
 - ← دارای فرهنگ اساطیری بود.
 - ← در آن خداوندگاران متکثر پرستیده می‌شدند.
- ۲ قرون وسطی
 - ← فرهنگ آن، دینی مسیحیت است.
 - ← فرهنگ مسیحیت، با دعوت به توحید شکل می‌گیرد.
 - ← طی قرون وسطی، آباء کلیسا (پدران کلیسا = کشیشان) از شعارها و مفاهیم معنوی و توحیدی استفاده می‌کردند، اما رویکرد دنیوی داشتند و در عمل سکولاریسم را دنبال می‌کردند.
 - ← به بهانه ایمان و وحی، عقل را از اعتبار می‌انداختند.
 - ← کشیشان مسیحی به نام خداوند، بندگان خدا را به بندگی می‌گرفتند.

نکته

جنگ‌های صلیبی، مواجهه اروپاییان با مسلمانان و فتح قسطنطنیه — زمینه‌های فروریختن اقتدار کلیسا را فراهم آورد. فروریختن اقتدار کلیسا — سبب شد که در دوران رنسانس، پادشاهان و قدرت‌های محلی به عنوان رقیبان دنیاطلب کلیسا، فرصت ظهور و بروز پیدا کنند و دخالت دین در امور دنیوی را انکار کنند.

- ۳ رنسانس
- به معنای تجدیدحیات و تولد دوباره است.
 - از قرن چهاردهم تا شانزدهم میلادی را شامل می‌شود.
 - دلیل نام‌گذاری این دوره به رنسانس، این است که غرب در این زمان به فرهنگ یونان و روم بازگشت.
 - در این دوره، رویکرد دنیوی به عالم در چند سطح آشکار شد:
 - هنر
 - اقتصاد
 - سیاست
 - حرکت‌های اعتراض‌آمیز مذهبی

ابعاد تأثیرگذاری رنسانس بر فرهنگ غرب

هنر	هنرمندان دوران رنسانس با بازگشت به هنر یونان، به ابعاد جسمانی و دنیوی انسان اهمیت دادند. مثال، مجسمه داوود اثر میکل آنژ
اقتصاد	با رشد تجارت، کشف آمریکا و بالاگرفتن تب طلا، زمینه‌های عبور از اقتصاد کشاورزی ارباب - رعیتی فراهم آمد.
سیاست	شاهزادگان اروپایی به رقابت با قدرت کلیسا پرداختند و در این جهت از حرکت‌های اعتراض‌آمیز کشیشانی حمایت کردند که با قدرت پاپ مخالف بودند.
حرکت‌های اعتراض‌آمیز مذهبی	حرکت‌های اعتراض‌آمیز مذهبی (پروتستانتیسم) در جهت اصلاح دینی پدید آمدند و به دو گروه تقسیم می‌شدند.
	گروه اول
	گروه دوم
	فقط با قدرت پاپ مخالفت داشتند و با جریان دنیاگرا تقابل نداشتند. ● رویکرد معنوی داشتند و در تقابل با جریان دنیاگرا قرار گرفتند.
	● با حمایت قدرت‌های محلی توانستند بخشی از اروپای مسیحی را مورد هجوم کاتولیک‌ها و دیگر پروتستان‌ها قرار گرفتند و امکان گسترش پیدا نکردند. از تسلط کلیسا خارج سازند.

۴ غرب جدید

رابطه فلسفه روشنگری و فرهنگ جدید غرب

روشنگری در معنای خاص، نوعی معرفت‌شناسی است که با سکولاریسم و اومانیسم همراه می‌شود. این منظومه، فلسفه روشنگری را می‌سازد.

یونان و روم باستان	در فرهنگ اساطیری یونان و روم باستان با غفلت از نگاه توحیدی به عالم، خداوندگاران متکثر پرستیده می‌شدند.
قرون وسطی	مسیحیت به عنوان یک دین توحیدی در جهت مقابله با فرهنگ اساطیری موفقیت‌هایی را به دست آورده بود؛ ولی تحریفاتی که در مسیحیت قرون وسطی رخ داد دو پیامد زیر را به دنبال داشت:
	در بعد نظری
	در بعد عملی
رنسانس	در دوره رنسانس فرهنگ غرب برای بسط و گسترش ابعاد دنیوی خود، به سوی حذف پوشش دینی گام برداشت و به تفسیر غیرتوحیدی فرهنگ یونان و روم باستان بازگشت.
غرب جدید	- فرهنگ جدید غرب با پیدایش فلسفه‌های روشنگری آغاز می‌شود. - رویکرد سکولار که پیش از گسترش آن، از طریق هنر و تفاسیر پروتستانی از دین در زندگی اجتماعی و فرهنگ عمومی راه پیدا کرده بود، با فلسفه‌های روشنگری، عمیق‌ترین لایه‌های فرهنگ غرب را تسخیر کرد. - دنیاگرایی رایج در سطح هنجارها، رفتارها و زندگی مردم، زمینه گسترش فلسفه‌های روشنگری را فراهم آورد و فلسفه‌های روشنگری، سکولاریسم را از لایه‌های سطحی فرهنگ غرب به لایه‌های عمیق آن تسری داد و فرهنگ معاصر غرب را پدید آورد. - ژان کالون و مارتین لوتر، از اصلاح‌گران دینی بودند که با تفاسیر پروتستانی از دین، در گسترش فرهنگ سکولار در فرهنگ عمومی غرب نقش داشتند.

آثار فرهنگ جدید غرب در زندگی اجتماعی

- ۱ علم، فناوری و صنعت
- علم جدید با رویکرد دنیوی خود، دیگر وظیفه شناخت حقیقت عالم را بر عهده نداشت؛ بلکه به تدریج به ابزار تسلط انسان بر طبیعت تبدیل شد و از این جهت به دستاوردهای شگرفی نائل آمد.
 - در این رویکرد جدید، علوم تجربی در بین علوم مختلف بیشترین اهمیت را پیدا کرد. فناوری و صنعت، رهاورد این بخش از علوم بود. در قرن هجدهم، انقلاب صنعتی از انگلستان آغاز شد و به تدریج در دیگر کشورهای اروپایی گسترش یافت.

مرورنامه آزمون آزمایشی خیلی سبز

- اقتصاد قرون وسطی بر مبنای کشاورزی و روابط اجتماعی ارباب - رعیتی بود. نظام ارباب - رعیتی در غرب که از آن با عنوان **فئودالیسم** یاد می‌شود، نوعی برده‌داری بود؛ زیرا کشاورزان، وابسته به زمین‌های اربابان خود بودند و امکان جابه‌جایی نداشتند.
- گسترش تجارت و به دنبال آن رشد صنعت، قشر جدید سرمایه‌داران را به وجود آورد؛ بدین ترتیب، اقتصاد کشاورزی فئودالی به **اقتصاد صنعتی سرمایه‌داری** متحول شد و روابط ارباب - رعیتی به **روابط کارگران - سرمایه‌داران** تغییر یافت.
- در فرهنگ دینی، حقوق انسانی، مبتنی بر **ربوبیت پروردگار و فطرت الهی** انسان است.
- در قرون وسطی، رفتارهای دنیوی، توجیه دینی می‌شد. حرکت‌های اعتراض‌آمیز رنسانس، به جای بازگشت به سوی حقیقت الهی انسان، به **رویکردانی از نگاه معنوی منجر شد**. بدین ترتیب، به جای حقوق فطری الهی انسان، **حقوق طبیعی بشر** شکل گرفت.
- حقوق طبیعی بشر، با توجه به **خواسته‌ها و نیازهای صرفاً طبیعی و این جهانی** او شناخته می‌شود.
- سیاست متناسب با باورها و ارزش‌های بنیادین غرب (سکولاریسم، اومانیسم و روشنگری) یک نظام سیاسی کاملاً دنیوی شکل گرفت. چنین نظامی نه می‌توانست به دنبال حاکمیت ارزش‌های الهی باشد و نه می‌خواست عملکرد یا خطاهای دنیوی خود را توجیه دینی نماید. این اندیشه سیاسی جدید، **لیبرالیسم** نام دارد.

لیبرالیسم		
لیبرالیسم را جایز دانستن همه امور در قیاس با خواست انسان تعریف کرده‌اند. این به معنای آزادی انسان از همه ارزش‌های متعالی است که مستقل از او باشد.	بر اساس اصالت بخشیدن به انسان دنیوی (اومانیسم) شکل می‌گیرد و خواست و اراده آدمی را مبدأ قانون‌گذاری می‌داند.	انقلاب فرانسه که ریشه در دوران رنسانس و اندیشه‌های فلسفی روشنگری و تغییرات اجتماعی مربوط به انقلاب صنعتی دارد، نخستین انقلاب لیبرال در جهان است. این انقلاب، الهام‌بخش انقلاب‌های دیگری شد که پس از چهار دهه، سراسر اروپا را فراگرفت.

درس ۷: جامعه جهانی

تعریف، در هر دوره تاریخی، جوامع مختلف و شبکه روابط میان آن‌ها، جامعه جهانی را می‌سازد.

حالات جامعه جهانی

جامعه جهانی بر اساس ویژگی‌های فرهنگی و قدرت تأثیرگذاری جوامع مختلف، حالت‌های متفاوتی به خود می‌گیرد:

پایامدها	شرایط
انسجام جامعه جهانی	برخورداری فرهنگ غالب از ویژگی‌های مطلوب فرهنگ جهانی
جالش‌های درون فرهنگی	برخوردار نبودن فرهنگ غالب از ویژگی‌های مطلوب فرهنگ جهانی
مثال، فرهنگ سلطه، جامعه جهانی را به بخش‌های مرکز و پیرامون تقسیم می‌کند؛ کشورهای پیرامون را به مرکز وابسته می‌سازد و زمینه ستیز و جالش میان آن‌ها را ایجاد می‌کند.	حضور فعال فرهنگ‌های متفاوت در سطح جامعه جهانی
رخ‌دادن تعاملات، گفت‌وگوها و برخوردهای فرهنگی و تمدنی ● به وجود آمدن جالش‌های بین فرهنگی و تمدنی ● مثال، مواجهه فرهنگ غرب با فرهنگ اسلام نمونه‌ای از جالش بین فرهنگ‌ها و تمدن‌ها در سطح جهان است.	

جامعه جهانی در گذشته و حال

- به صورت امروز نبوده است؛ یعنی فرهنگ‌ها و تمدن‌های مختلف، هر یک در بخشی از جهان، حاکمیت سیاسی مربوط به خود را به وجود آورده بودند. روابط اقتصادی، سیاسی، نظامی و فرهنگی بین کشورهای مختلف به **حاکمیت‌های متفاوت** برقرار بود و جامعه جهانی که از طریق این روابط شکل می‌گرفت به **گونه‌ای نبود** که سرنوشت تعاملات فرهنگی را تابع روابط سیاسی، نظامی یا اقتصادی قرار دهد.
- اگر برخی کشورها مورد هجوم نظامی قرار می‌گرفتند، در صورتی که از ظرفیت فرهنگی برتری برخوردار بودند، گروه مهاجم را درون خود هضم و جذب می‌کردند.
- فرهنگ‌های مختلف می‌توانستند از مرزهای جغرافیایی خود از طریق **روابط تجاری یا گفت‌وگوهای مستقیم علمی و معرفتی**، عبور کنند.
- فرهنگ ایرانی در دوره حاکمیت سلوکیان، هویت خود را حفظ کرد.
- مثال چین با آن‌که از مغولان شکست خورده بود، فرهنگ خود را بر آنان تحمیل کرد.
- نشر و گسترش اسلام نیز متکی بر قدرت سیاسی و نظامی آن نبود؛ بلکه مرهون قوت و قدرت فرهنگی آن بود. ایرانیان به تدریج اسلام را پذیرفتند. مسلمانان آسیای جنوب شرقی از طریق تجارت با فرهنگ اسلامی آشنا شدند و به آن روی آوردند.
- فرهنگ غرب از سده هفدهم تا بیستم، شکل جدیدی به روابط میان جوامع با جامعه جهانی بخشید.
- در دو سده نوزدهم و بیستم، سازماندهی سیاسی و اقتصادی جدیدی شکل گرفت که جوامع غربی را به صورت جوامع مرکزی و دیگر جوامع را به صورت جوامع پیرامونی درآورد. طی این مدت، فرهنگ کشورهای غیر غربی نیز در حاشیه روابط و سازمان‌های سیاسی و اقتصادی جهانی، وضعیتی منززل و آسیب‌پذیر پیدا کرد.
- در سده‌های هفدهم تا بیستم، اقتصاد گسترده‌ای شکل گرفت که تقسیم کار از مرزهای سیاسی و فرهنگی موجود فراتر رفت و نظامی در سطح جهان با عنوان «**نظام نوین جهانی**» پدید آورد که جوامع غربی را به صورت مرکز و سایر جوامع را به صورت پیرامون درآورد.

فرایند شکل‌گیری نظام نوین جهانی

در فرایند تکوین نظام نوین جهانی، مراحل چهارگانه زیر طی شد:

مرحله	عنوان	وقایع و رخدادها
اول	پیدایش قدرت‌های سیاسی سکولار	● زوال تدریجی قدرت کلیسا → منجر به حاکمیت فتودالها و اربابان بزرگ (کنت‌ها و لردها) شد. → در نهایت، با انقلاب فرانسه دولت‌هایی شکل گرفتند که به طور رسمی جدایی خود را از دین اعلام کردند. ● دولت ملت‌های جدید پدید آمدند. → این دولت ملت‌ها، برخلاف حکومت‌های گذشته، خود را نه با هویتی دینی بلکه با ویژگی‌های جغرافیایی، تاریخی و خصوصاً نژادی و قومی می‌شناختند.
دوم	پیوند قدرت با تجارت، سرمایه و صنعت	● رشد تجارت و برده‌داری، انتقال برده‌های سیاه‌پوست آفریقایی به مزارع آمریکایی و انتقال ثروت به جوامع اروپایی → موجب شد که بازرگانان نسبت به زمین‌داران جایگاه برتری پیدا کنند. ● بازرگانان و دولتمردان به یکدیگر وابسته شدند. ● صنعت، انباشت ثروت سرمایه‌داران را سرعت بخشید.
سوم	به خدمت گرفتن مبلغان مذهبی و سازمان‌های فراماسونری	● کشورهای غربی به مواد خام، نیروی کار ارزان و بازار مصرف کشورهای غیرغربی نیاز داشتند. آن‌ها برای تأمین منافع اقتصادی خود نیازمند درهم شکستن مقاومت فرهنگی اقوامی بودند که سلطه و نفوذ آن‌ها را تحمل نمی‌کردند. آن‌ها برای رسیدن به این هدف در وهله نخست از مبلغان مذهبی و سازمان‌های فراماسونری استفاده می‌کردند. ● دولت‌های سکولار غربی در حمایت از مبلغان مسیحی انگیزه دینی نداشتند. آن‌ها همان‌گونه که در ابتدا برای حذف قدرت کلیسا و ایجاد سیاست سکولار، حرکت‌های پروتستانی را به خدمت گرفتند. در این مرحله، از تبلیغ مسیحیت برای گسترش جهانی قدرت خود استفاده کردند.
چهارم	استعمار و ادغام جوامع در نظام نوین جهانی	● با تبلیغ مسیحیت → فرهنگ عمومی جوامع غیرغربی را دچار اختلال می‌کردند. ● دولت‌های غربی ● از طریق سازمان‌های فراماسونری → بر نخبگان سیاسی جوامع غیرغربی تأثیر می‌گذاشتند.
		● استعمار مهم‌ترین عامل ادغام جوامع غیرغربی در نظام جهانی جدید بود.
		● انواع کشورهای استعمارزده، ● استعمارزده از طریق اشغال کامل نظامی؛ مثل هند، اندونزی و الجزایر ● نیمه‌استعماری؛ مانند چین، عثمانی و ایران ↓ جوامعی بودند که قدرت مقاومت بیشتری داشتند و کشورهای غربی نمی‌توانستند به صورت مستقیم آن‌ها را تحت سلطه خود قرار دهند؛ به همین دلیل از طریق نفوذ کشورهای استعمارگر در نظام نوین جهانی ادغام شدند. ● جوامع استعمارزده به رغم مقاومت‌هایی که طی قرن بیستم انجام دادند، با استعمار نو و فرانو مواجه شدند.

درس ۸: تحولات نظام جهانی

تحولات اقتصادی

- عملکرد اقتصادی کشورهای غربی در چهارچوب دولت - ملت‌های جدید شکل گرفت.
- قدرت سیاسی این دولت‌ها با منافع اقتصادی صاحبان ثروت، صنعت و تجارت هماهنگ بود.
- رقابت‌های سیاسی استعمارگران، به ویژه در مناطق استعمارزده، با منافع اقتصادی استعمارگران پیوند می‌خورد.

نتیجه

کشورهای استعمارگر ابتدا اقتصاد کشورهای استعمارزده را دگرگون کردند. پیش از استعمار، اقتصاد کشورهای غیرغربی اغلب در تعامل با محیط جغرافیایی خود و به گونه‌ای مستقل بود. روابط تجاری نیز در حدی نبود که استقلال سیاسی آن کشورها را در معرض خطر قرار دهد، اما در دوران استعمار، اقتصاد کشورهای استعمارزده و تحت نفوذ، برای رفع نیازهای اقتصادی کشورهای غربی، به تدریج تغییر یافت و ویژگی‌های خاصی پیدا کرد.

- ویژگی اقتصادی کشورهای استعمارزده -

- ۱) اقتصاد کشورهای استعمارزده و تحت نفوذ، به بازار مصرف کالاهای تولیدشده کشورهای غربی تبدیل می‌شوند.
- ۲) این کشورها، نیروی کار و مواد خام مورد نیاز کشورهای غربی را تأمین می‌کنند.
- ۳) در اغلب موارد، کشورهای تحت نفوذ و استعمارزده به طرف اقتصاد تک‌محصولی سوق داده می‌شوند؛ یعنی صادرات آن‌ها به یک ماده خام محدود می‌شود.
- ۴) تک‌محصولی شدن اقتصاد کشورهای استعمارزده → قدرت چانه‌زنی در اقتصاد جهانی را از آنان می‌گیرد → این پدیده، موجب وابستگی اقتصادی آن‌ها به کشورهای استعمارگر می‌شود.

مرورنامه آزمون آزمایشی خیلی سبز

- ۵) وابستگی اقتصادی - مبادلات تجاری در سطح جهانی را نامتعادل می‌کند و انتقال ثروت، به طرف کشورهای غربی را ادامه می‌دهد. امکان عبور از مرحله استعمار به استعمار نو را برای کشورهای استعمارگر پدید می‌آورد؛ زیرا کشورهای غربی بعد از آن که در کشورهای استعمارزده با مقاومت‌های سیاسی و نهضت‌های آزادی‌بخش مواجه می‌شوند، استقلال سیاسی و اقتصادی آنان را به رسمیت می‌شناسند، اما اقتصاد وابسته، دولت‌های مستقل را ناگزیر می‌کند تا در چرخه نامتعادل جهانی توزیع ثروت قرار گیرند.
- ۶) کشورهای غربی به اقتضای بازار مصرف، برخی صنایع وابسته را به کشورهای استعمارزده منتقل می‌کنند؛ ولی این انتقال، در جهت استقلال این کشورها یا تعدیل جهانی ثروت نیست؛ بلکه در جهت منافع بیشتر کشورهای استعمارگر است. بدین ترتیب، با وجود رشد و تحول کشورهای استعمارزده، فاصله و وابستگی کشورهای غربی و غیرغربی، هم‌چنان حفظ می‌شود.

تحوالات سیاسی (از افول دولت - ملت‌ها تا جهانی شدن)

نحوه پیدایش دولت - ملت‌ها	دولت - ملت‌ها، حاکمیت‌های سیاسی - اقتصادی جدیدی بودند که نخستین بار در اروپای غربی با افول قدرت کلیسا پدید آمدند.
ویژگی‌های دولت - ملت‌ها	۱. آن‌ها برخلاف حاکمیت‌های پیشین، خود را با هویت دینی و معنوی نمی‌شناختند و کاملاً سکولار بودند. ۲. هویت آن‌ها اغلب ناسیونالیستی و قومی است. ۳. این کشورها در مسیر توسعه خود به صورت قدرت‌های استعماری درآمدند و به دنبال فتوحات استعماری، جغرافیای سیاسی جدید را در مناطق حضور خود برای دیگر فرهنگ‌ها پدید آوردند؛ پس برای هر یک از این مناطق، هویت جدیدی ساختند. بدین ترتیب، دولت - ملت‌های جدید در بخش‌های دیگری از جهان شکل گرفت. هویت‌های جدیدی که برای هر یک از این مناطق جغرافیایی جدید ساخته می‌شود، هویتی قومی و سکولار است.
جهانی شدن	عواملی که سبب پیدایش دولت - ملت‌ها در تاریخ معاصر بشری شدند، در سده اخیر تغییر یافته‌اند و به دنبال آن، نقش کشورها و دولت‌های آن‌ها در جهان تغییر کرده است. برخی از این فرایندها جدید با عنوان جهانی شدن یاد می‌کنند.
مؤلفه‌های جهانی شدن	۱. اقتصاد سرمایه محور در حرکت‌های آغازین خود، نیازمند حمایت سیاست‌های قومی و منطقه‌ای بود، ولی به تدریج، انباشت ثروت، پدید آمدن شرکت‌های بزرگ چندملیتی و گسترش صنعت ارتباطات، از اهمیت مرزهای سیاسی کاست. ۲. با شکل‌گیری نهادهای بین‌المللی و بازارهای مشترک منطقه‌ای، سرمایه‌گذاری شرکت‌های بین‌المللی به منطقه‌ای خاص محدود نمی‌شود. آن‌ها با استفاده از شبکه‌های عظیم اطلاعاتی، تغییرات اقتصادی در سطح جهانی را شناسایی و مدیریت می‌کنند. ۳. کانون‌های ثروت و قدرت برای حفظ منافع خود، از طریق سازمان‌های بین‌المللی، موانع موجود بر سر راه تجارت بین‌المللی را برمی‌دارند و استقلال اقتصادی و سیاسی کشورهای مختلف را مخدوش می‌سازند.
مخالفان و موافقان جهانی شدن	موافقان: برخی معتقدند جهانی شدن، فرایندی است که هیچ اعتنایی به مرزهای ملی ندارد و در حال ایجاد نظم نوین است که تجارت و تولید بین‌المللی آن را به پیش می‌راند. مخالفان: برخی معتقدند در حال حاضر ابعاد اقتصادی و سیاسی جهانی شدن به گونه‌ای نیست که نظم نوین را در سطح جهانی به دنبال آورد؛ بلکه چالش‌ها و تضادهایی را پدید می‌آورد. مقابله با این چالش‌ها، بیشتر توسط جنبش‌هایی صورت می‌گیرد که فراتر از مرزهای سیاسی دولت‌ها عمل می‌کنند. مثال: برای مقاومت در برابر سیاست جهانی سازی اقتصادی قدرت‌های برتر اروپایی و آمریکایی، پیمان‌هایی از قبیل جنبش عدم تعهد، اتحادیه عرب، سازمان کنفرانس اسلامی و ... بین دولت‌ها شکل گرفته است.

تحوالات فرهنگی (امپراتوری رسانه، علم و فرهنگ)

- در گذشته - جوامع از طریق تجارت، مهاجرت، جنگ و غیره با یکدیگر مواجهه داشته‌اند. این برخورد‌ها سبب انتقال و اشاعه فرهنگ‌ها می‌شده و مبادلات فرهنگی از این طریق شکل می‌گرفته‌اند.
- در جهان جدید - برخورد استعماری غرب، جوامع غیرغربی را از نظر اقتصادی و سیاسی در موضع ضعف قرار داد. این پدیده اغلب نوعی خودبستگی فرهنگی نیز در آن جوامع ایجاد کرد.
- خودبستگی فرهنگی سبب می‌شود جامعه، حالت فعال و خلاق خود را در گزینش عناصر فرهنگی دیگر از دست بدهد و در نتیجه، عناصر فرهنگ دیگر را بدون تحقیق و گزینش و به گونه‌ای تقلیدی، فراگیرد.
- در شرایطی که جوامع غیرغربی، مدیریت خود را در گزینش عناصر مناسب فرهنگ غربی از دست می‌دهند، غرب مدیریت انتقال فرهنگ خود را در چارچوب اهداف اقتصادی و سیاسی مورد نظر به دست می‌گیرد. صنعت ارتباطات، ابزار تازه‌ای است که به جهان غرب در این مدیریت یاری می‌رساند. توسعه صنعت ارتباطات، فاصله‌های زمانی و مکانی را کوتاه و جهان را کوچک کرده و آن را به صورت دهکده‌ای واحد درآورده است.

- امپراتوری رسانه‌ای -

- به سبب موقعیت برتر کشورهای غربی و در رأس آن‌ها آمریکا، در عرصه رسانه، بسیاری از ناظران از امپراتوری رسانه‌ای نیز سخن می‌گویند. از این منظر، امپراتوری فرهنگی تازه‌ای تأسیس شده است که کشورهای کمتر توسعه‌یافته در برابر آن آسیب‌پذیرترند؛ زیرا منابع و امکانات لازم برای حفظ استقلال فرهنگی خود را ندارند.
 - تجمع قدرت رسانه در دست صاحبان ثروت و کانون‌های صهیونیستی، نه تنها هویت فرهنگی جوامع غیرغربی را متزلزل می‌گرداند؛ بلکه آشکارا برخلاف ارزش‌های دموکراتیک جهان غرب نیز هست. بسیاری از منتقدان، نگران این هستند که تمرکز قدرت رسانه در دست چند شرکت یا چند فرد قدرتمند، موجب تضعیف سازوکارهای دموکراسی می‌شود.
- جهان غرب - از طریق رسانه - فرهنگ عمومی جوامع غیرغربی را مدیریت می‌کند.
- جهان غرب - از دو طریق زیر، تربیت نخبگان کشورهای غیرغربی را انجام می‌دهد:

1) توزیع هدفمند علوم طبیعی و علوم انسانی	جوامع غربی، بخشی از علوم طبیعی را که برای خدمت‌رسانی به غرب مورد نیاز است، به کشورهای در حال توسعه آموزش می‌دهند. ولی از آموزش دانش‌های راهبردی، خودداری می‌کنند.
2) تثبیت مرجعیت علمی غرب	● علوم انسانی غربی که بر بنیان‌های هستی‌شناختی، انسان‌شناختی و معرفت‌شناختی غرب بعد از رنسانس شکل گرفته‌اند، زندگی آدمی را بدون توجه به ابعاد معنوی آن، به گونه‌ای سکولار تعریف می‌کنند و سازمان می‌دهند. ● ترویج علوم انسانی غربی در کشورهای غیرغربی، عمیق‌ترین تأثیر را در توزیع فرهنگ غرب در جهان دارد؛ زیرا این علوم موجب می‌شوند که فرهنگ‌های دینی، هویت خود را از نگاه فرهنگ غربی بازنگری و ارزیابی کنند. این پدیده، فرهنگ‌ها را از علمی که بر پایه بنیان‌های معرفتی دینی است، محروم می‌گرداند.

پایه دوازدهم

درس ۷: نابرابری اجتماعی

– تفاوت با نابرابری –

افراد از جنبه‌های مختلف با یکدیگر متفاوت‌اند. با دقت در تفاوت‌های میان افراد مشخص می‌شود که همه تفاوت‌ها از یک نوع نیستند.

1) تفاوت‌های اسمی: تفاوت‌هایی است که افراد را براساس آن نمی‌توان رتبه‌بندی کرد. (مثلاً پیشیت یا ژنرال، عامل برتری رتبه یک‌گروه خاص نمی‌شود).

مثال، جنسیت، رنگ پوست، زبان و ...

2) تفاوت‌های رتبه‌ای: تفاوت‌هایی است که افراد را براساس آن می‌توان رتبه‌بندی کرد.

مثال، قد، ضریب هوشی، ثروت، تحصیلات و ...

به این تفاوت‌های رتبه‌ای، چون باعث نابرابری میان افراد می‌شوند، نابرابری نیز می‌گویند. تفاوت‌های رتبه‌ای یا نابرابری‌ها نیز به دو دسته تقسیم می‌شوند:

الف) نابرابری‌های اجتماعی: در جامعه ایجاد می‌شوند؛ مثل نابرابری در ثروت و تحصیلات.

ب) نابرابری‌های طبیعی: در جامعه ایجاد نمی‌شوند؛ مانند نابرابری در سن، قد و هوش.

نکته

هر دو دیدگاه زیر نادرست است:

1) در طول تاریخ، بسیاری از فرهنگ‌ها و جوامع، تفاوت‌های اسمی و نابرابری‌های طبیعی را بهانه‌ای برای نابرابری‌های اجتماعی قرار داده‌اند. مثلاً به دلیل تفاوت میان دو جنس یا نژادهای مختلف، میان آن‌ها نابرابری‌های اجتماعی ایجاد کرده‌اند.

2) عده‌ای همه تفاوت‌ها و نابرابری‌ها را نابرابری اجتماعی می‌پندارند و همه نابرابری‌های اجتماعی را نیز مضر و مخرب می‌دانند.

سه رویکرد به نابرابری اجتماعی

● نابرابری اجتماعی یکی از مهم‌ترین موضوعات مورد توجه جامعه‌شناسان است. تفاوت‌های اسمی و نابرابری‌های طبیعی در صورتی که به نابرابری‌های اجتماعی منجر شوند، مورد توجه جامعه‌شناسان قرار می‌گیرند.

● جامعه‌شناسان در مطالعه نابرابری‌های اجتماعی، به قشربندی اجتماعی در جوامع توجه دارند و می‌گویند علت نابرابری‌های اجتماعی این است که مزایای اجتماعی یعنی ثروت، قدرت و دانش به صورت نابرابر میان افراد توزیع شده‌اند، از این‌رو برخی افراد در بالای سلسله مراتب اجتماعی قرار می‌گیرند و برخی افراد در پایین آن.

رویکردهای مختلف نسبت به نابرابری اجتماعی		
● معتقدند که نابرابری اجتماعی برای بقای جامعه ضرورت دارد. ● نابرابری اجتماعی از تفاوت‌ها یا نابرابری‌های طبیعی ناشی می‌شود. ● طرفدار قشربندی اجتماعی هستند و معتقدند که از گذشته تا حال، هیچ جامعه‌ای بدون قشربندی اجتماعی نبوده است؛ یعنی قشربندی پدیده‌ای است که در همه زمان‌ها و مکان‌ها وجود داشته است.	عقاید	رویکرد اول (رویکرد لیبرالی)
1) چنین می‌پندارند که نابرابری‌های اجتماعی نتیجه تفاوت‌ها یا نابرابری‌های طبیعی هستند؛ بنابراین عادلانه‌اند، اما آن‌ها این واقعیت را نادیده می‌گیرند که نابرابری‌های اجتماعی همیشه نتیجه نابرابری‌های طبیعی نیستند. 2) طرفداران قشربندی با طبیعی دانستن قشربندی اجتماعی، نقش انسان‌ها و جوامع در پدید آمدن و ادامه یافتن آن را نادیده می‌گیرند و تغییر در آن را چندان امکان‌پذیر نمی‌دانند. به علاوه با تأکید بر کارکردهای قشربندی، آن را تأیید و تثبیت می‌کنند. 3) با این‌که طرفداران قشربندی اجتماعی رقابت را در زندگی اجتماعی، ضروری می‌دانند، اما از این نکته مهم غفلت می‌کنند که در رقابت عادلانه باید نقطه شروع رقابت یکسان باشد.	انتقادات به این رویکرد	حوزه رقابت

مرورنامه آزمون آزمایشی خیلی سبز

رویکردهای مختلف نسبت به نابرابری اجتماعی		
● مخالف قشربندی اجتماعی هستند و معتقدند قشربندی اجتماعی توسط انسان‌ها پدید آمده و تداوم یا تغییر آن نیز به دست آن‌هاست. ● معتقدند که نابرابری‌های اجتماعی، ناشی از تفاوت‌ها و نابرابری‌های طبیعی نیست؛ بلکه نتیجه روابط سلطه‌جویانه میان انسان‌هاست و باید با آن مبارزه کرد. ● عدالت اقتصادی را مهم می‌دانند و معتقدند که با توزیع برابر ثروت، عدالت برقرار خواهد شد. ● مالکیت خصوصی موجب برقراری روابط ظالمانه میان افراد و در نتیجه، نابرابری اجتماعی شده است؛ بنابراین برای ایجاد برابری، باید مالکیت خصوصی را از میان برداشت. مخالفان قشربندی گمان می‌کنند، اگر مالکیت خصوصی از بین برود، دیگر طبقه پایین نخواهیم داشت و بدین ترتیب همگان شرایطی یکسان خواهند داشت.	رویکرد دوم (رویکرد کمونیستی) حوزه برابری	عقاید
	انتقادات به این رویکرد رویکرد سوم (رویکرد عادلانه) حوزه رقابت حوزه برابری	عقاید
۱) با حذف مالکیت خصوصی، انگیزه رقابت از بین می‌رود؛ زیرا این امر سبب می‌شود تلاش و شایستگی افراد کوشا و توانمند نادیده گرفته شود. ۲) در این رویکرد، نقطه شروع رقابت‌ها یکسان می‌شود، اما به دلیل این که انگیزه رقابت از بین می‌رود، راه پیشرفت مادی مسدود می‌گردد.	انتقادات این رویکرد به دو رویکرد قبلی	عقاید
● مالکیت خصوصی لغو نمی‌شود، اما جامعه وظیفه دارد امکان رقابت را برای همگان فراهم کند و نقطه شروع رقابت را یکسان نماید. بدین منظور دولت به نمایندگی از جامعه موظف است، نیازهای ضروری همه افراد مانند خوراک، پوشاک و مسکن را تأمین کند. ● دولت تلاش می‌کند برای کاهش نابرابری‌های اجتماعی تدابیر بیشتری ببیند؛ مثلاً از ثروتمندان مالیات بگیرد و از آن برای رفع فقر در جامعه استفاده کند. ● نه با رهاسازی مطلق موافق است و نه با کنترل مطلق. نه اجرای عدالت را به دست نامرئی بازار می‌سپارد و نه دخالت همه‌جانبه دولت را می‌پذیرد. ● به دنبال برقراری عدالت اجتماعی هستند، اما به بهانه عدالت اجتماعی، آزادی‌های افراد و امکان رقابت میان آن‌ها را از بین نمی‌برند.	رویکرد اول عادلانه نیست؛ چون این واقعیت را نادیده می‌گیرد که افرادی که در طبقه اجتماعی پایین متولد می‌شوند، حتی با داشتن شایستگی و تلاش برابر با افرادی که در طبقه اجتماعی بالا متولد می‌شوند، به سادگی امکان رقابت ندارند. نتیجه، رویکرد اول، در نقطه آغاز رقابت عادلانه نیست.	انتقادات این رویکرد
رویکرد دوم عادلانه نیست؛ زیرا در آن افراد توانمند و کوشا، به اندازه استحقاقی که دارند، از مزایای اجتماعی برخوردار نمی‌شوند. نتیجه، رویکرد دوم، در نقطه پایان رقابت عادلانه نیست.	انتقاد نسبت به رویکرد دوم	انتقاد نسبت به رویکرد اول

جامعه‌شناسی انتقادی

پیوند دانش و ارزش و شکل‌گیری دانش انتقادی

- با غلبه رویکرد تبیینی: کار داورى درباره ارزش‌ها خارج از قلمرو علوم اجتماعى قرار گرفت و غیرعلمی قلمداد شد.
 - مسئله «جدایی دانش و ارزش» مطرح شد: ← یعنی دانش و ارزش دو قلمرو متمایز و متقابل دارند؛ دانش، قلمرو تبیین و ارزش، قلمرو تفسیر معرفی می‌شد.
 - با غلبه رویکرد تفسیری: رویکرد تبیینی به حاشیه رفت و راه بازگشت دعاوی انتقادی و تجویزی به علوم اجتماعی باز شد.
 - این بار از «پیوند دانش و ارزش» سخن به میان می‌آید و «دانش انتقادی» شکل می‌گیرد.
- تعریف، دانش انتقادی، دانشی است که از وضعیت موجود انتقاد می‌کند و می‌خواهد برای عبور از وضع موجود و رسیدن به وضع مطلوب راه حل ارائه کند.

ویژگی‌های جامعه‌شناسی انتقادی

- ۱) از درون رویکرد تفسیری پدید آمد.
- ۲) به توصیف و تبیین پدیده‌های اجتماعی بسنده نمی‌کند؛ بلکه به داورى ارزشی پدیده‌های مورد مطالعه می‌پردازد و آن را با ملاک‌های ارزشی (خوب و بد) و هنجاری (باید و نباید) ارزیابی می‌کند.
- ۳) جامعه‌شناسی انتقادی علم را به معنای حسی و تجربی آن محدود نمی‌کند و تلاش می‌کند از محدودیت‌های علم تجربی راه‌شود تا بتواند چنین معیارهایی را جست‌وجو کند.
- ۴) مهم‌ترین هدف جامعه‌شناسی انتقادی، نقد وضعیت موجود جهان اجتماعی و تجویز راه‌حلی برای رسیدن به یک وضعیت بهتر است. فاصله میان وضع موجود و وضع مطلوب جهان اجتماعی، جامعه‌شناسی را به داورى درباره ارزش‌ها و انتقاد از آن‌ها می‌کشد.
- ۵) مسئله کنش و ساختار: زندگی اجتماعی انسان، دو وجه دارد: الف) از سویی افراد در زندگی گروهی خود یا یکدیگر، جهان اجتماعی و ساختارهای آن را می‌سازند. ب) از سوی دیگر هر جهان اجتماعی الزام‌ها و پیامدهایی دارد که زندگی انسان‌ها را متأثر می‌سازد. تا زمانی که یک جهان اجتماعی از طریق مشارکت اجتماعی افراد پدیدار می‌شود، پیامدهای آن نیز باقی است. با تغییر جهان اجتماعی موجود و به دنبال آن، برداشته‌شدن الزام‌هایش، جهان اجتماعی جدیدی شکل می‌گیرد و پیامدهای دیگری به دنبال می‌آورد. همواره این امکان وجود دارد که یکی از این دو وجه زندگی اجتماعی بیشتر مورد توجه و تأکید قرار گیرد و وجه دیگر آن نادیده گرفته شود. جامعه‌شناسان انتقادی به این نکته مهم توجه داشتند. آن‌ها همانند جامعه‌شناسان تفسیری بر توانایی و خلاقیت افراد در ساختن جهان اجتماعی تأکید می‌کنند، اما کم‌توجهی رویکرد تفسیری به ساختارهای اجتماعی و تأثیر این ساختارها بر زندگی افراد را درست نمی‌دانند. جامعه‌شناسان انتقادی بر ضرورت انتقاد علمی از ساختارهای سرکوبگر، تأکید می‌کنند تا از سلطه چنین ساختارهایی بر انسان‌ها پیشگیری کنند و زمینه شکل‌گیری ساختارهای اجتماعی انسانی‌تر را فراهم آورند. جامعه‌شناسی انتقادی به نقد سلطه در روابط و مناسبات میان افراد، گروه‌ها و فرهنگ‌ها می‌پردازد.

جامعه‌شناسی انتقادی		
موضوع	روش	هدف
کنش‌های اجتماعی و پیامدهای آن	تفسیری، انتقادی و تجویزی	انتقاد از وضع موجود، تجویز وضع مطلوب و راه رسیدن به آن

– ارزیابی دستاوردهای جامعه‌شناسی انتقادی –

- جامعه‌شناسی انتقادی با پذیرش رویکرد تفسیری معتقد است که تمام معانی و ارزش‌ها ساخته و پرداخته‌ی اراده‌های افراد، گروه‌ها و فرهنگ‌هاست. هر فرد، گروه و فرهنگی اراده‌ی خاص خود را دارد و معانی و ارزش‌های ویژه‌ی خود را خلق می‌کند. هیچ‌کدام بهتر یا بدتر از دیگری نیستند یا هیچ‌کدام درست یا غلط و حق یا باطل نیستند.
- رویکرد انتقادی هیچ‌گونه حقیقت یا فضیلتی را کشف نمی‌کند تا براساس این حقایق و فضایل به نقد کنش‌ها و روابط میان انسان‌ها و جوامع بپردازد؛ بلکه برای دفاع از اراده افراد، گروه‌ها و فرهنگ‌ها معتقد است، نباید اراده فرد یا گروهی بر فرد یا گروه دیگری تحمیل شود یا فرهنگی از گستره‌ی جغرافیایی و محدوده تاریخی خود فراتر رود و بر فرهنگ دیگری اعمال سلطه کند. اگر چنین اتفاقی رخ دهد و اراده فرد یا گروهی سرکوب گردد، مصداق سلطه است و باید به انتقاد از آن پرداخت.

روان‌شناسی

♦♦ درس ۶: تفکر ۴۲ تصمیم‌گیری ♦♦

– مقدمه –

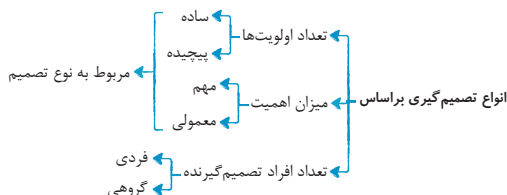
تعریف تصمیم‌گیری: ارزیابی راه‌های مختلف و انتخاب بهترین راه

شباهت حل مسئله و تصمیم‌گیری، هر دو با مسئله مواجه هستند. (تصمیم‌گیری نوعی حل مسئله است).

تفاوت‌های حل مسئله و تصمیم‌گیری:

- در تصمیم‌گیری: فرد باید از بین انتخاب‌های مختلف بهترین را برگزیند.
- در حل مسئله: فرد باید راه حل‌های مسئله را خودش بازآفرینی کند.
- در تصمیم‌گیری: با اولویت‌ها سر و کار داریم.
- در حل مسئله: با راه حل‌ها سر و کار داریم.
- در تصمیم‌گیری: دغدغه افراد انتخاب بهترین اولویت است.
- در حل مسئله: افراد به دنبال روش‌های موفق و کارآمد هستند.

– انواع تصمیم‌گیری –

– ملاک‌های تصمیم‌گیری –

– سبک‌های تصمیم‌گیری –

تعریف سبک تصمیم‌گیری: به روش‌های ثابت و یکنواخت تصمیم‌گیری افراد گفته می‌شود.

سبک‌ها	توضیح
(۱) تکانشی	فرد به صورت ناگهانی، با عجله و بدون محاسبه تصمیم می‌گیرد.
(۲) احساسی	ملاک تصمیم‌گیری، عواطف و هیجانات زودگذر است.
(۳) وابسته	دلیل انتخاب فرد این است که دیگران چنین تصمیمی گرفته‌اند.
(۴) اجتنابی	فرد قصد دارد تصمیم بگیرد ولی هیچ‌گاه تصمیم وی عملی نمی‌شود.
(۵) منطقی (عقلانی)	زیربنای آن اندیشیدن است و فرد تابع یک روش قاعده‌مند است.

– مراحل تصمیم‌گیری –

مراحل	اقدام مورد نیاز	مثال توضیحی
۱	شناسایی و تعریف تصمیم مورد نظر	انتخاب رشته تحصیلی
۲	شناسایی تعداد انتخاب‌ها یا اولویت‌های آن تصمیم	انتخاب رشته تحصیلی دوره دوم متوسطه از بین چهار انتخاب

مرورنامه آزمون آزمایشی خیلی سبز

مراحل	اقدام مورد نیاز	مثال توضیحی
۳	بیان ویژگی‌های هر انتخاب یا اولویت	بررسی دروس هر رشته و ...
۴	ارزیابی پیامدهای هر انتخاب یا اولویت	امنیت شغلی و علایق تحصیلی
۵	اجرای بهترین اولویت	انتخاب رشته علوم انسانی
۶	تعهد و پایبندی به اجرای اولویت مورد نظر	مطالعه دقیق هدفمند و کارآمد دروس این رشته
۷	بررسی پیامدها و نتایج اجرای اولویت مورد نظر	پیشرفت تحصیلی مطلوب و ابراز رضایت تحصیلی

– موانع تصمیم‌گیری –

موانع تصمیم‌گیری	توضیح
(۱) سوگیری تأیید	فرد از اطلاعاتی که دیدگاهش را تأیید می‌کند، استفاده می‌کند.
(۲) اعتماد افراطی	فرد به قضاوت‌ها و روش‌های تصمیم‌گیری خود اعتماد بیش از حد دارد؛ در نتیجه تصمیم‌گیری او غلط از آب درمی‌آید.
(۳) کوچک‌شمردن خود	فرد اعتماد به نفس قوی ندارد.
(۴) عدم کنترل هیجانات	فرد هیجانات زودگذر را ملاک تصمیم‌گیری قرار می‌دهد.

– پیامدهای ناتوانی در تصمیم‌گیری –

تعریف تعارض، وقتی در موقعیتی باشیم که حتماً باید تصمیم بگیریم، ولی قادر به تصمیم‌گیری نباشیم، حالت عاطفی ناخوشایندی را تجربه می‌کنیم که تعارض نام دارد.

انواع تعارض	توضیح
گرایش – گرایش	ناتوانی در تصمیم‌گیری برای انتخاب بین دو موضوع جذاب و خواستنی
گرایش – اجتناب	ناتوانی در انتخاب بین دو امر (دو جنبه) خواستنی و ناخواستنی
اجتناب – اجتناب	فرد مجبور به انتخاب بین دو موضوع نامطلوب و ناخواستنی است.

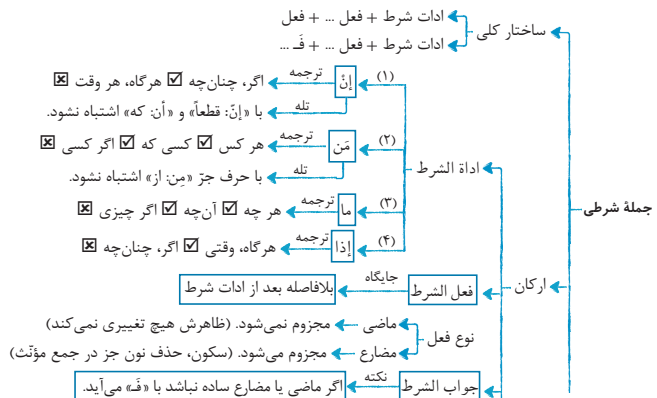
– پیشنهاداتی برای تصمیم‌گیری بهتر –

- هر فردی که از مهارت تصمیم‌گیری برخوردار باشد، بیشتر از دیگران از آسیب‌های روانی – اجتماعی آن (اعتیاد، ایدز، بزهکاری، خشونت، بی‌بندوباری و تصادفات جادمای) در امان خواهند بود.
- (۱) تصمیم مورد نظر را به خوبی بشناسید.
 - (۲) از سبک تصمیم‌گیری منطقی استفاده کنید. (سبک غالب هر فرد باید منطقی باشد).
 - (۳) در تصمیم‌گیری‌های پیچیده و مهم از روش‌های میانبر (حذف تکتک جنبه‌ها) استفاده کنید.
 - (۴) موقعیت‌های پرخطر را بشناسید. (صحبت کردن با افراد غریبه، مخفی کردن موضوع مهم از والدین و ...)

عربی

پایه یازدهم

درس ۳

درس ۱۲

٢٢

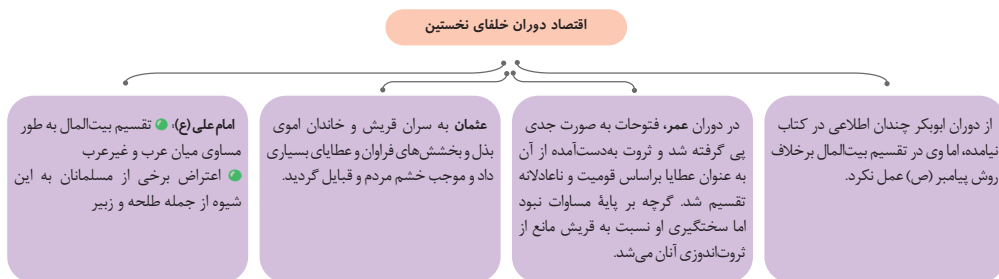

– اوضاع اجتماعی دوران خلفای نخستین (راشدین) –

- آسیب دیدن اتحاد امت اسلامی در پی اختلاف جانشینی پیامبر.
- ابوبکر و عمر تا حدی تلاش کردند تا عدالت در جامعه رعایت شود، ولی در دوران خلیفه سوم، به دلیل بذل و بخشش‌های وی به خاندان اموی (خاندان خود) نارضایتی در میان مسلمانان ایجاد گردید و اختلافات بالا گرفت و تعصبات قومی و قبیله‌ای بار دیگر در جامعه اسلامی سر باز کرد.
- در دوران علی (ع) هم جنگ‌های متعدد با مخالفان (جمل، صفین و نهروان) موجب پیدایش: (۱) تأثیرات اجتماعی نامطلوب و (۲) رقابت منطقه‌ای میان عراق و شام گردید.

– تحولات اقتصادی دوران خلفای نخستین (راشدین) –

به نمودار زیر خوب توجه کنید.

– فتوحات مسلمانان و گسترش اسلام –

آغاز لشکر کشی‌ها، اواخر خلافت ابوبکر / پایان لشکر کشی‌ها، پایان خلافت عثمان / نتیجه، سرزمین‌های ایران، شام و مصر فتح شد و اسلام به تدریج در آن سرزمین‌ها گسترش یافت.

فتح شام

- نقطه اتصال زمینی ۳ قاره آفریقا، اروپا و آسیا، دارای موقعیت جغرافیایی مهم
- پیش از فتح توسط مسلمانان، تحت حکومت امپراتوری روم شرقی
- اختلافات مذهبی و قومی با امپراتوری روم سبب سستی حکومت آن بر این منطقه شد.
- فتح اغلب با پیمان صلح و برابری تسلیم و پرداخت جزیه

فتح مصر (۲۰ ق)

- اسکندریه در شمال مصر مرکز مهم نیروی دریایی
- تسلط روم بر مصر ← تهدید مسلمانان در شام و عربستان
- عمرو عاص فرماندهی سپاه مسلمانان
- دلیل ناخشنودی مصریان از تسلط روم:

۱) مالیات‌های سنگین

۲) اختلاف با مسیحیان مصر

مهم‌ترین آثار و پیامدهای فتوحات

- ۱) سیاسی، گسترش قلمرو خلافت
- ۲) اقتصادی، کسب ثروت فراوان
- ۳) دینی و فرهنگی، گسترش اسلام و آشنایی مردم جهان با پیام آن
- علل پذیرش اسلام توسط مردم سرزمین‌های مختلف:
- ۱) جاذبه جهانی پیام اسلام و وعده رستگاری در دنیا و آخرت
- ۲) شریعت سهل و ساده اسلام

♦♦ درس ۶: امویان بر مسند قدرت ♦♦

♦♦ معاویه و حکومت شام ♦♦

- امویان از خاندان‌های قدرتمند قریش که از طریق تجارت و اداره کعبه ثروتمند شده بودند.
- در زمان عمر بن خطاب، معاویه مشارکت فعالی در فتوحات داشت و به حکومت شام منصوب شد.
- نقش مهم در ایجاد جنگ جمل و صفین
- جلب حمایت کامل مردم شام از معاویه و خاندانش ← از طریق فریب‌کاری و تبلیغات فراوان
- معاویه سیاستمداران زیرکی مانند عمرو عاص و مغیره بن شعبه را به خدمت گرفته بود.

مرورنامه آزمون آزمایشی خیلی سبز

- تأسیس خلافت: پس از شهادت حضرت علی (ع) (۲۱ رمضان سال ۴۰ ق) خود را خلیفه خواند. — بدون توجه به نصایح امام حسن (ع) به عراق لشکرکشی کرد. —
- دسیسه‌های معاویه برای خریدن فرماندهان سپاه — صلح به امام حسن تحمیل شد. — با شرایطی خلافت را به معاویه واگذار کرد. — امویان از سال ۴۱ ق. تا ۱۳۲ ق. حکومت کردند.

(۱) استفاده از زور برای کسب و حفظ قدرت (۲) موروثی شدن خلافت
(۳) تبعیض و نابرابری اقتصادی (۴) قومیت‌گرایی (۵) ترویج جبرگرایی

نکته

هشتمین خلیفه اموی، عمر بن عبدالعزیز (۱) تصمیم به عمل کردن طبق قرآن و سنت خدا گرفت. (۲) فتوحات را متوقف کرد. (۳) دشنام‌گویی به امام علی را منع کرد. (۴) فدک را به اهل بیت بازگرداند.

فتوحات بنی‌امیه

- فتح اسپانیا (اندلس) به دست طارق ابن زیاد، موسی بن نصیر و سایر فرماندهان
- فتح مناطقی از جنوب فرانسه و شکست از مسیحیان
- محاصره قسطنطنیه پایتخت امپراتوری روم شرقی
- تأسیس نیروی دریایی توسط معاویه برای فتح جزایر دریای مدیترانه

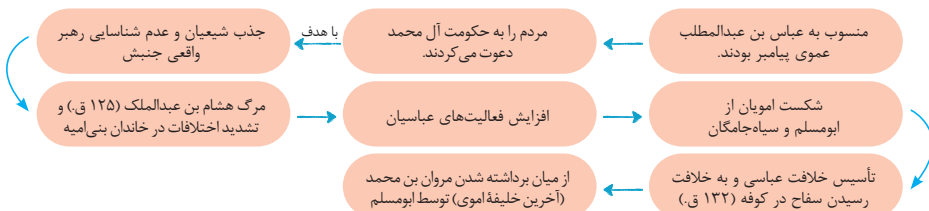
وضعیت امامان شیعه

قیام‌های دوره اموی

- علویان (شیعیان و پیروان امام علی + موالی) — مهم‌ترین مخالفان حکومت اموی
- قیام امام حسین علیه یزید، فاجعه‌ای بزرگ و رویدادی سرنوشت‌ساز در تاریخ اسلام و جهان است.

امام باقر و امام صادق (ع)	امام سجاد (ع)
● کوشش در ترویج اسلام ● به وجود آوردن مکتب اهل بیت ● نهضت علمی و تربیت شاگردان	● زنده نگه داشتن نام امام حسین (ع) ● بیان اهداف کرپلا ● جلوگیری از ورود پیروان اهل بیت به درگیری‌های بی‌حاصل ● رساله حقوق و صحیفه سجاده

عباسیان

امویان اندلس

- یکی از نوادگان هشام بن عبدالملک به نام عبدالرحمان بن معاویه به شمال آفریقا گریخت. — تصرف شهر قرطبه در اندلس — پایه‌ریزی حکومت امویان (۱۳۸ ق.)
- با سرکوب شورش‌های داخلی و دفع حملات مسیحیان تا سال ۴۴۲ ق به طور مستقل از عباسیان بر اندلس حکومت کردند.
- عدم اتحاد و انجام مناسب در خاندان‌های مسلمان بعد از امویان — مسیحیان به تدریج بر فرمانروایی مسلمانان بر اندلس پایان دادند. (۸۹۸ ق.)

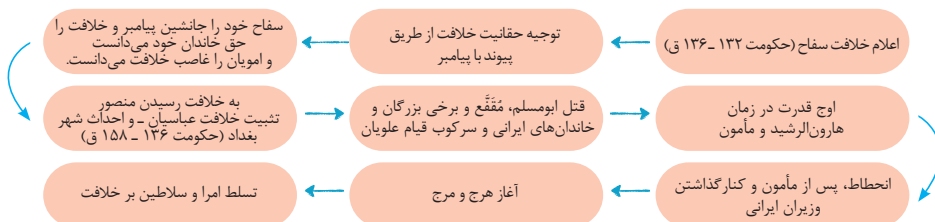
میراث تمدنی مسلمانان در اندلس

- ۱ رفاه اقتصادی: رونق بازرگانی داخلی و خارجی
- ۲ پیشرفت علمی: پیشرفت رشته‌های گوناگون علمی مثل: تفسیر، ادبیات، پزشکی (مهم‌تر از همه) فلسفه و ...
- ۳ معماری: مسجد جامع قرطبه و کاخ الحمراء غرناطه

درس ۷: جهان در عصر خلافت عباسی

عباسیان، از افتخار تا انحلال

دوره خلافت عباسی را می‌توان به دو قسمت تقسیم کرد: (۱) دوره نیرومندی و شکوفایی (۱۳۲ - ۲۳۲ ق) (۲) دوره ضعف و تجزیه (۲۳۲ - ۶۵۶ ق)

دوره نیرومندی

- قدرت خلفا و سیطره کامل بر امور حکومتی
- اجتناب از سیاست عرب‌گرایی امویان و برخورداری ایرانیان از مناصب دیوانی، وزارت و فرماندهی سپاه / لشکری

ایرانیان در خلافت عباسیان:

- (۱) ابومسلم (سردار سپاه عباسیان که امویان را شکست داد و سفاح را بر تخت نشاند).
- (۲) خاندان برمکی: در زمان هارون الرشید ۱۷ سال اداره امور خلافت را به عهده داشتند. (دوره فرمانروایی برمکیان)
- (۳) خاندان سهل:

- ◀ مأمون با تدبیر آن‌ها خلیفه شد.
- ◀ فضل ابن سهل وزیر / حسن ابن سهل حاکم عراق
- ◀ انتقال مرکز خلافت از بغداد به مرو
- ◀ تغییر لباس و پرچم سپاه عباسیان به رنگ سبز
- ◀ مأمون تحت تأثیر بزرگان عرب فضل ابن سهل را به قتل و حسن ابن سهل را خانه‌نشین کرد.
- ◀ دوباره رنگ لباس و پرچم عباسیان را به سپاه بازگرداند.
- ◀ پایتخت را به بغداد منتقل نمود.

دوره ضعف

- تسلط امیرالامرا بر خلافت
- قیام‌های ضد عباسیان در ایران، شمال آفریقا و مصر

– شکوفایی علمی و فکری –

در جدول زیر با تحولات علمی و فکری دوره عباسیان آشنا می‌شوید:

● آموزه‌های قرآن و احادیث پیامبر ● فتوحات جدید ● حمایت مادی و معنوی خلافت ● حضور پیروان ادیان دیگر شکل‌گیری فرقه‌های جدید در دین اسلام	زمینه‌ها
● در دوران مأمون و هارون، فعالیت‌های علمی و فکری مسلمانان افزایش یافت. ● مراکز مهم علمی بغداد ● بیت‌الحکمه و رصدخانه بغداد.	اوج‌گیری فعالیت‌ها
● جنبش اقتباس و ترجمه آثار علمی به زبان عربی ● بیت‌الحکمه، محلی برای تجمع مترجمان و کانونی برای گفت‌وگوی علمی و تبادل افکار ● مشهورترین مترجمان: حنین ابن اسحاق، اسحاق بن حنین، بنوموسی (برادران خوارزمی) و خاندان بختیشوع	نهضت ترجمه (نیمه قرن دوم تا اواخر قرن چهارم)

نقش علمی امامان

- امام صادق: جریان وکالت
- امام جواد، هادی و حسن عسکری: تربیت شاگردان و مقابله با تحریف دین
- امام کاظم: منع شیعیان از همکاری با عباسیان
- زندانی شدن به دست مهدی و هارون

مرورنامه آزمون آزمایشی خیلی سبز

- امام رضا - مأمون ایشان را از مدینه به مرو منتقل و ولیعهد خود نمود.
- با تغییر شرایط سیاسی ایشان را در توس به قتل رساند.

فاطمیان

- خاندانی از شیعیان اسماعیلی مذهب بودند. اسماعیلیه شاخه‌ای از مذهب شیعه بود که اسماعیل پسر امام جعفر صادق (ع) را به عنوان امام هفتم قبول داشتند و به استمرار امامت در فرزندان اسماعیل معتقد بودند.
- عبیدالله مهدی از نوادگان اسماعیل، حکومت فاطمیان را در شمال آفریقا بنا کرد. / تصرف مصر و پایتختی قاهره
- اوج خلافت: زمان مستنصر (۴۲۷ - ۴۸۷)
- حملات پیاپی سلجوقیان و جنگ‌های صلیبی باعث تضعیف فاطمیان و در نهایت انقراض به دست صلاح‌الدین ایوبی گردید.
- روابط عباسیان و فاطمیان - تهدید حکومت عباسیان توسط فاطمیان با تسلط شام و حجاز
- گسترش دعوت مذهب اسماعیلیه - همواره خصومت‌آمیز
- مذهب اسماعیلیه از مذاهب عقل‌گرا بود. نتیجه - توجه به فلسفه و کلام
- تأسیس الأزهر، بادوام‌ترین دانشگاه جهان اسلام در قاهره
- فعالیت‌های علمی و فرهنگی فاطمیان - تأسیس مرکز علمی دارالعلم در قاهره
- هدف از تأسیس مؤسسات: ترتیب عالمان و داعیان مسلط به تعالیم اسماعیلی و دیگر معارف
- معماری مسجد جامع ازهر، حاکم و آقمر

درس ۸: اسلام در ایران؛ زمینه‌های ظهور تمدن اسلامی - ایرانی

فتح ایران

- ساسانیان برای مقابله با حملات اعراب به مرزهای جنوب و جنوب غربی اقداماتی انجام دادند:
- ۱) ایجاد زنجیره‌ای از پادگان - شهرها در مرزهای جنوب غربی
- ۲) روی کار آوردن دولت دست‌نشانده‌ای از طایفه عرب آل‌منذر در حیره تا در برابر یورش اعراب از مرزها دفاع کنند.
- ۳) حکومت مرزبانان ایرانی در بحرین، عمان و یمن که از زمان پادشاهی خسروانوشیروان به قلمرو ایران اضافه شده بودند.
- جنگ‌های طولانی و پرخرج با روم و صحراگردان شرقی
- اختلاف و نزاع بزرگان و اشراف
- عوامل ضعف ساسانیان - جدایی و فاصله طبقات جامعه
- شیوع بیماری و طغیان شدید دجله و فرات
- از میان برداشتن حکومت آل‌منذر و شکست دسته‌ای از سپاه ساسانیان از قبیله‌های عرب
- این امر باعث شد اعراب روحیه بگیرند.

- جنگ‌ها -

- اعراب از اواخر خلافت ابوبکر و خلافت عمر بن خطاب طی چندین نبرد توانستند ساسانیان را شکست دهند و ایران را فتح کنند.
- برخورد‌های مسلمانان و سپاهیان ساسانی - جنگ جسر یا بل - پیروزی ایران در زمان یزدگرد سوم (۱۳ ق)
- جنگ قادسیه - شکست ایران (۱۴ ق) و تصرف تیسفون (۱۶ ق)
- جنگ جلولاء - شکست ایران (۱۶ ق)
- جنگ نهاوند یا فتح‌الفتوح - پیروزی اعراب و قطعی شدن سرنوشت حکومت ساسانی (۲۱ ق)

عوامل شکست قادسیه:

- ناامیدی رستم فرخزاد
- همکاری دهقانان و عرب‌های ساکن سواد
- خبر پیروزی اعراب بر رومیان در شام

ایران در زمان خلفا

جنبش‌های دوران اموی:

- ۱) سیاسی - نظامی
- ۲) اجتماعی - فرهنگی: جنبش شعوبیان

جنبش‌های دوران عباسی:

- نارضایتی و خشم مردم ایران نسبت به قتل ابومسلم، برمکیان و سهل ابوسلمه خلال
- سرکوب شدند اما سلطه خلفای عباسی در مناطق شرقی ایران به‌خصوص خراسان را سست کردند.
- ① عصر خلفای نخستین → پس از فتح هر شهری، فردی از میان فرماندهان سپاه، سران قبیله‌ها و ... به فرمان خلیفه حاکم آن‌جا شد. / امور دیوانی در اختیار ایرانیان / پایداری زبان پهلوی به عنوان زبان اداری
- ② دوره خلافت امویان → حکومت شهرها و مناطق مختلف در انحصار کامل اشرافیت اموی و سران قبایل عرب بود. / معروف‌ترین والیان عراق و ایران زیاد بن عبید الله ابن زیاد / حجاج بن یوسف ثقفی / یوسف بن عمر
- ③ دوره خلافت عباسیان → در این دوره، برخی از سیاستمداران و دیوان‌سالاران ایرانی به مناصب مهم رسیدند. تداوم سلطه اعراب بر ایران و برخی اقدامات عباسیان، زمینه نارضایتی ایرانیان را فراهم آورد.

– برخورد ایرانیان با اعراب و اسلام‌پذیری –

- در ابتدا در مناطقی مثل قم با اعراب درگیر می‌شدند.
- همکاری و همزیستی ابتدا در تجارت و کشاورزی و سپس در زمینه‌های فرهنگی
- روند اسلام‌پذیری تدریجی
- سرعت‌گرفتن اسلام‌پذیری در دوره عباسی به علت بهبود موقعیت سیاسی - اجتماعی ایرانی

عوامل مؤثر در اسلام‌آوردن مردم ایران

(۱) جهانی‌بودن دین اسلام

(۲) جهان‌بینی توحیدی مردم ایران

(۳) مهاجرت گسترده اعراب و سادات علوی

پایه دوازدهم

درس ۸: جنگ جهانی دوم و جهان پس از آن

زمینه‌های شروع جنگ جهانی دوم عبارت بود از: (۱) صلح ناپایدار و ناخشنودی از قراردادهای صلح ورسای (۲) ضعف جامعه ملل (۳) بحران اقتصادی (۴) ظهور حکومت‌های خودکامه تک‌حزبی مثل فاشیست‌های ایتالیا، نازی‌های آلمان، عصر میچی ژاپن و شوروی استالینی

حادثه‌ای که باعث شروع جنگ جهانی دوم شد → حمله نازی‌ها به لهستان و تصرف نیمه غربی آن / اشغال فرانسه مهم‌ترین دستاور نازی‌ها

پیوستن آمریکا به جنگ پس از حمله ژاپنی‌ها به ناوگان آن‌ها در دریای فیلیپین آرام → تصرف شرق آلمان توسط نیروهای شوروی (۱۹۴۵) → تسلیم ژاپن در اوت ۱۹۴۵ (بمباران اتمی)

جهان پس از جنگ جهانی اول، بسیار پر تنش و آشفته بود؛ برخی کشورها مثل آلمان دچار رکود شده بودند، برخی کشورها تازه شکل گرفته بودند (از دل عثمانی) و برخی کشورها درگیر ترمیم خرابی‌های اقتصادی و سیاسی جامعه خود بودند. در این گیرودار، رویکردهای تک‌حزبی در میان حکومت‌هایی مثل شوروی، ایتالیا، آلمان و ژاپن به وجود آمد.

- تسلط سیاسی - نظامی به اروپای شرقی
- تقسیم آلمان به دو بخش شرقی - غربی (تسلط شوروی بر قسمت شرقی و اروپا بر قسمت غربی)
- محرومیت آلمان و ژاپن از داشتن نیروی نظامی مقتدر و مستقل
- بروز عصر جنگ سرد بین دو بلوک غرب (آمریکا و کشورهای اروپایی) و بلوک شرق (شوروی، چین و کره شمالی) / نماد فروپاشی بلوک شرق → خراب‌شدن دیوار برلین
- یکی از تحولات مهم جهان در این دوره → به قدرت رسیدن کمونیست‌ها در چین
- بروز استقلال‌طلبی در الجزایر، هندوستان، جنوب شرقی آسیا و آفریقا

یکی از مسائل مهم جهان اسلام در دوره معاصر → اشغال فلسطین و تأسیس اسرائیل با صدور اعلامیه بالفور

– تحولات ایران پس از جنگ جهانی و جهان در قرن بیستم –

- تجارت ایران با آلمان از طریق شوروی
- درخواست اخراج آلمانی‌ها توسط انگلستان از ایران و انجام عملیات علیه هیتلر
- اشغال ایران توسط شوروی و انگلیس (شهریور ۱۳۲۰)
- تبعید رضاشاه به جزیره موریس
- انقلاب میچی → صنعتی‌شدن / عدم زبان در جنگ جهانی اول / خروج از جامعه ملل و حمله به چین → ژاپن
- حزب فاشیسم → توسط موسولینی → سرکوب معترضان / محبوبیت قبل از جنگ جهانی دوم / سودای احیای امپراتوری روم → ایتالیا
- حزب نازی → توسط هیتلر → عقد پیمان ورسای و تجدید غرور ملی / پلیس مخفی گشتاپو برای مخالفان / نظریه فضای حیاتی و پیمان‌های چندجانبه → آلمان
- حزب سوسیالیسم → توسط استالین → اجرای برنامه‌های اقتصادی و فرهنگی (اشتراکی کردن مزارع + تولید کالاهای سرمایه‌ای سلاح‌های جنگی)
- گسترش مرزها و تسلط بر کشورهای اروپای شرقی → شوروی

مرورنامه آزمون آزمایشی خیلی سبز

درس ۹: نهضت ملی شدن صنعت نفت

اهمیت نفت، مهم‌ترین منبع انرژی / توجه رهبران دنیا به ایران (رتبه سوم ذخایر نفت و رتبه اول مجموع ذخایر نفت و گاز در دنیا)

- تاریخچه کشف نفت در ایران -

- واگزارشدن امتیاز کشف و استخراج نفت به ویلیام دارسی به مدت ۶۰ سال (۱۲۸۰ش / ۱۹۰۱ م)
- قاجار - اولین چاه نفت - در منطقه مسجد سلیمان (۱۲۸۷ش / ۱۹۰۸ م)
- شرکت نفت پارس ایران و انگلیس: خریداری ۵۱ درصد سهام شرکت نفت (۱۹۱۴ م)
- بعد از مشروطه - لغو یک‌طرفه امتیازنامه دارسی توسط رضاشاه
- قرارداد جدید - معتدل‌تر بود اما ۳۰ سال به مدت قرارداد قبل اضافه شد.
- رقابت آمریکا و شوروی بر سر نفت شمال
- سیاست موازنه منفی دکتر مصدق
- عدم موافقت مجلس با توافق احمد قوام با شوروی و ممنوعیت واگذاری امتیاز استخراج نفت
- مخالفت با قرارداد الحاقی گس گلشانیان به دلیل نادیده گرفتن حقوق مردم ایران و نقض حاکمیت ملی
- پهلوی دوم - طرح ملی کردن صنعت نفت در مجلس شانزدهم و پشتیبانی آیت‌الله کاشانی
- مخالفت سپهبد حاج علی رزم آرا در مقام نخست‌وزیر با ملی شدن صنعت نفت و اعدام انقلابی او توسط فدائیان اسلام (۱۶ اسفند ۱۳۲۹)
- تصویب شدن طرح در مجلس ملی (۲۴ اسفند ۱۳۲۹) و مجلس سنا (۲۹ اسفند ۱۳۲۹)
- تحریک کارگران به اعتصابات
- اقدامات انگلستان جهت جلوگیری از ملی شدن صنعت نفت - فرستادن کشتی جنگی
- شکایت از ایران
- تهدید اقتصادی با تعطیل کردن بانک‌های انگلیسی در ایران - واکنش مصدق - سیاست اقتصاد بدون نفت.
- قیام ۳۰ تیر و نخست‌وزیری مصدق به همراه وزارت جنگ و نیروهای مسلح - منع کردن شاه از برقراری ارتباط مستقیم با سفرای خارجی - کودتای ۲۹ مرداد با توافق انگلیس و آمریکا - سرنگونی دولت مصدق و نخست‌وزیری زاهدی - محاکمه مصدق و همکارانش - تشکیل کنسرسیوم هلندی، آمریکایی، انگلیسی و فرانسوی برای استخراج نفت به مدت ۲۵ سال.

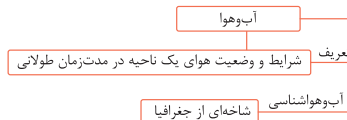
جغرافیا

پایه یازدهم

درس ۳

- آب‌وهوا -

به نمودار زیر خوب توجه کنید.

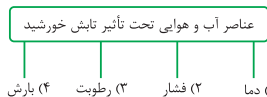
هواکره چیست؟ از لایه‌های مختلف تشکیل شده و بیشترین تغییرات آب‌وهوایی در لایه زیرین (تروپوسفر) به وجود می‌آید. / به واسطه هواکره، زیست‌کره قادر به حیات است.

- تابش خورشید -

نور خورشید مهم‌ترین منبع انرژی زمین و عامل اصلی ایجاد ویژگی‌های آب‌وهوایی در نواحی مختلف زمین است.

نکته

مایل بودن محور زمین - علت تفاوت نحوه تابش خورشید

دما

- دریافت نامساوی انرژی خورشید - ایجاد مناطق معتدل - تابش عمود و نزدیک به عمود در نواحی استوایی، نواحی معتدل و گرم را ایجاد می‌کند.
- عوامل مؤثر بر دمای یک مکان عبارتند از: ارتفاع / عبور جریان هوای دریایی آب گرم و سرد / دوری و نزدیکی به اقیانوس‌ها و دریاها / جهت و شیب ناهمواری‌ها

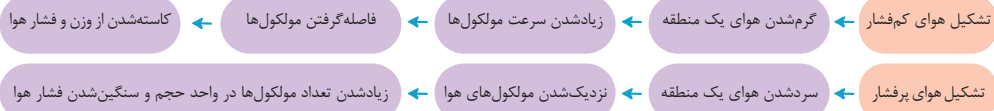

مرورنامه آزمون آزمایشی خیل سبز

جغرافیا

فشار

فشار، میزان نیروی وارد شده بر یک واحد از سطح زمین است.

بارش

عوامل وقوع بارش عبارتند از: (۱) وجود هوای مرطوب (۲) عامل صعود

نکته

معروف ترین تقسیم بندی نواحی آب و هوایی، طبقه بندی کوپن است که بر مبنای سه معیار بارش، دما و پوشش گیاهی است.

درس چهارم

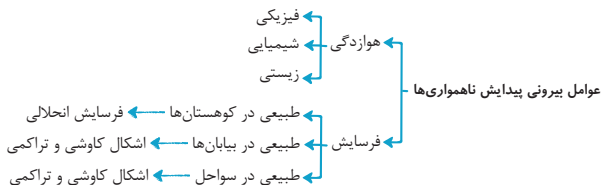
– ناهمواری ها –

به طور کل ناهمواری های بر روی زمین عبارتند از: فلات ها / کوه ها / تپه ها / دشت ها

نوع	توضیحات
فلات	سرزمین های مرتفع و نسبتاً هموار که در کوهستان ها محصورند.
کوه ها	ناهمواری های برجسته و مرتفع و دارای دامنه های تند و قله برجسته هستند.
تپه ها	نسبت به کوه ها ارتفاع کمتری دارند؛ اما از نواحی پیرامون خود بلندترند.
دشت ها	سرزمین های پست و نسبتاً هموار میان کوه ها، کنار سواحل و ... هستند.

– پیدایش ناهمواری ها –

عوامل پیدایش ناهمواری ها به دو گروه درونی و بیرونی تقسیم می شود. در این قسمت بیشتر با عوامل بیرونی سروکار داریم.

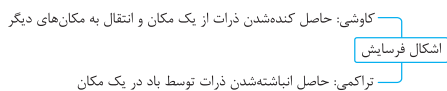

فرسایش طبیعی در کوهستان ها

عوامل فرسایش در کوهستان ها عبارتند از: (۱) آب های جاری (۲) یخچال ها (۳) فرسایش انحلالی

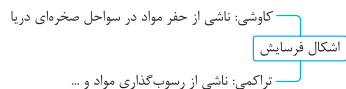
فرسایش طبیعی در بیابان ها

عامل اصلی فرسایش در مناطق خشک و بیابانی باد است.

فرسایش طبیعی در سواحل

عوامل ایجاد اشکال خاص در سواحل: (۱) انحلال سنگ های آهکی (۲) امواج (۳) نفوذ آب به شکاف سنگ ها

درس ۵: نواحی زیستی

زیست بوم

- بوم‌سازگان (اکوسیستم) مجموعه‌ای از موجودات زنده که با یکدیگر و با محیطی که در آن زندگی می‌کنند، در ارتباط و تعامل‌اند.
- هر زیست‌بوم از تعدادی بوم‌سازگان که وسعت زیادی دارند، تشکیل شده است.

انواع زیست‌بوم‌ها

از نظر وایتکر	از نظر گودی
(۱) توندرا	(۱) تایگا
(۲) ساوان	(۲) بیابان
(۳) تایگا	(۳) توندرا
(۴) جنگل‌های بارانی استوایی	(۴) ساوان
(۵) بیابان‌های جنب مداری	(۵) جنگل‌های بارانی استوایی
(۶) جنب حاره‌ای	(۶) مراتع مدیترانه‌ای
(۷) جنگل‌های بارانی معتدله و ...	(۷) منطقه معتدله و ...

بیابان‌ها

← حرکت ماسه‌های روان و فرسایش خاک
← کمبود آب و خاک برای کشاورزی
← شرایط نامناسب برای سکونت و فعالیت انسان
← دشواری رفت‌وآمد و راه‌سازی

← گردشگری
← انرژی
← معادن
← مناسب برای تحقیقات نجومی

نواحی ساحلی

← بالآمدن سطح آب دریا
← آلودگی‌های گوناگون

← ماهیگیری
← فعالیت‌های بازرگانی
← انرژی
← گردشگری

نواحی کوهستانی

← شرایط سخت طبیعی ...
← مشکل‌بودن حمل‌ونقل
← منطبق‌بودن بر گسل‌های فعال
← شیب زمین و محدودیت خاک

← تنوع زیستی
← پرورش دام و ...
← تأمین آب شیرین
← معادن و جاذبه گردشگری

درس ۴: فنون و مهارت‌های جغرافیایی (۲)

سال ۱۸۸۴ میلادی در یک همایش بین‌المللی توافق شد که نصف‌النهار گرینویچ، که از رصدخانه گرینویچ لندن عبور می‌کند، به عنوان مبدأ اندازه‌گیری طول جغرافیایی در نظر گرفته شود. بعدها در سال ۱۹۱۱ میلادی، کره زمین به ۲۴ منطقه زمانی یا قاع ساعتی تقسیم شد. با توجه به حرکت زمین از غرب به شرق، مناطق مختلف کره زمین، واقع بر نصف‌النهارها پی‌درپی در مقابل خورشید قرار می‌گیرند. به این ترتیب، بین همه مکان‌های واقع بر نصف‌النهارهای مختلف کره زمین همواره اختلاف زمانی وجود دارد؛ به طوری که در یک کشور، زمان واقعی دو شهر مجاور متفاوت است. محیط کره زمین ۳۶۰ درجه است و یک دور چرخش آن ۲۴ ساعت طول می‌کشد. پس، می‌توان کره زمین را به ۲۴ قاع تقسیم کرد که هر قاع ۱۵ درجه پهنا دارد. هر منطقه زمانی یک قاع یا یک ساعت است و یک نصف‌النهار مرکزی دارد.

خط رویگردان

فرضی روزگردان (خط بین‌المللی زمان) نصف‌النهار ۱۸۰ درجه‌ای است که در امتداد نصف‌النهار مبدأ در آن سوی کره زمین قرار گرفته است. از نصف‌النهار گرینویچ تا خط روزگردان در جهت شرق به ۱۸۰ درجه شرقی و در جهت غرب به ۱۸۰ درجه غربی تقسیم شده است. هنگام عبور از این خط از غرب به شرق باید یک روز به تقویم اضافه شود و برعکس، هنگام عبور از شرق به غرب باید یک روز از تقویم کم شود.

سامانه موقعیت‌یاب جهانی

اطلاعاتی را که این ماهواره‌ها می‌فرستند، می‌توان با گیرنده‌های جی‌پی‌اس دریافت کرد. دستگاه‌های گیرنده جی‌پی‌اس (GPS) انواع گوناگون دارند. یکی از کاربردهای مهم سامانه موقعیت‌یاب جهانی (GPS)، مسیریابی است.

– قابلیت های GPS –

- ۱) دسترسی به نقشه شهرها، مکان های مختلف، خیابان ها، کوچه ها و نام آن ها
- ۲) وارد کردن مبدأ و مقصد توسط کاربر و نمایش چند مسیر پیشنهادی توسط نرم افزار، تخمین زمان و مسافت مسیرها به صورت پیاده، با وسایل حمل و نقل عمومی، تعیین موقعیت جغرافیایی
- ۳) نمایش وضعیت آب و هوایی مکان ها
- ۴) نمایش لحظه به لحظه، فاصله از مبدأ تا مقصد در مسیر حرکت کاربر، امکان علامت گذاری مسیر راهپیمایی
- ۵) نمایش نقشه شهرها و مکان ها به صورت سه بعدی و با عوارض و ناهمواری ها و ساختمان ها
- ۶) نمایش جت های جغرافیایی و قبله
- ۷) نمایش رستوران ها، پمپ بنزین ها، ایستگاه های پلیس و دوربین های کنترل در مسیر انتخاب شده
- ۸) هدایت کاربر در موقع حرکت به صورت صوتی و تصویری اعلام خطا در مسیر و دادن هشدارهای ترافیکی
- ۹) امکان به اشتراک گذاشتن موقعیت مکانی برای سایر افراد به منظور یافتن یکدیگر
- ۱۰) امکان ذخیره کردن نقشه ها برای زمانی که به اینترنت دسترسی نیست (استفاده آفلاین).

فلسفه و منطق

منطق

درس ۸: قیاس اقترانی

– ساختار قیاس اقترانی حملی (قیاس اقترانی شرطی خارج از مباحث کتاب است) –

۱) مقدمه اول (= یک قضیه حملی)	۱)
۲) مقدمه دوم (= یک قضیه حملی)	۲)
∴ نتیجه (= یک قضیه حملی)	∴

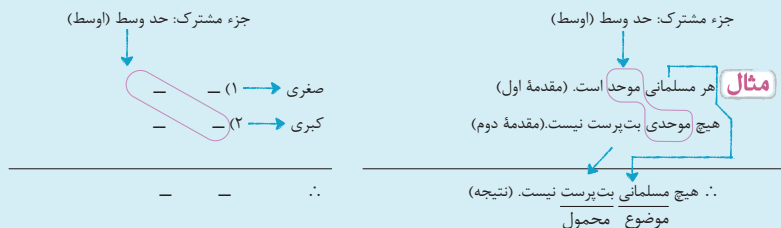
مقدمه اول: موضوع نتیجه قیاس از آن می آید. (نام دیگر: صغری.)

مقدمه دوم: محمول نتیجه قیاس از آن می آید. (نام دیگر: کبری.)

حد وسط، جزء مشترک میان مقدمه اول و دوم یک قیاس اقترانی که باعث ارتباط آن دو و ایجاد نتیجه می شود. (نام دیگر: اوسط.)

نتیجه، قضیه ای حملی که پس از ارتباط گیری دو مقدمه اول و دوم و حذف حد وسط ایجاد می شود. (یادآوری: موضوع آن از مقدمه اول و محمول آن از مقدمه دوم گرفته می شود.) تعیین اول یا دوم بودن مقدمه های یک قیاس، با بررسی نتیجه قیاس ممکن است.

نکته

حد وسط در هر یک از دو مقدمه می تواند موضوع یا محمول باشد. تغییر جایگاه حد وسط در چهار حالت قابل فرض است که چهار شکل قیاس اقترانی نام می گیرند.

– روش یادگیری شکل های قیاس اقترانی: –

روش سنتی (استفاده از شعر)

اوسط اگر حمل یافت در بر صغری و باز

وضع به کبری گرفت شکل نخستین شمار

حمل به هر دو، دوم، وضع به هر دو، سوم

رابع اشکال را عکس نخستین بیار

مرورنامه آزمون آزمایشی خیلی سبز

فلسفه و منطق

حد وسط در مقدمه دوم موضوع بود. ↑ وضع به کبری گرفت شکل نخستین شمار ↓ قیاس شکل اول است.	حد وسط اگر در مقدمه اول محمول بود. ↑ اوسط اگر حمل یافت در بر صغری و باز
رابع اشکال را عکس نخستین بیار ↓ شکل و چهار عکس شکل اول است: حد وسط در مقدمه اول موضوع است و در مقدمه دوم محمول است.	حد وسط اگر در هر دو مقدمه محمول بود، قیاس شکل دوم است ↑ حمل به هر دو، دوم، وضع به هر دو، سوم ↓ حد وسط اگر در هر دو مقدمه موضوع بود، قیاس شکل سوم است

روش کتاب درسی (استفاده از حافظه تصویری):

(شکل اول)	(شکل دوم)	(شکل سوم)	(شکل چهارم)
الف ب —	الف ب —	الف ب —	الف ب —
ب ج —	ب ج —	ب ج —	ب ج —
ج د —	ج د —	ج د —	ج د —
د الف ج —	د الف ج —	د الف ج —	د الف ج —

نکته

در اول و آخر قضیه، به ترتیب نشان‌دهنده سور و رابطه است.

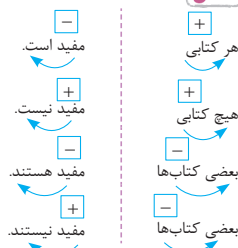
— تعیین دامنه مصادیق موضوع و محمول یک قضیه (یکی از پیش‌نیازهای تعیین اعتبار قیاس اقترانی) —

نکته

تعیین دامنه موضوع و محمول یک قضیه اصلاً به هم ربطی ندارد. دامنه مصادیق موضوع و محمول را جداگانه بررسی می‌کنیم.

علامت موضوع	روش تعیین دامنه مصادیق محمول	علامت محمول
+	سور کلی (هر / هیچ و مترادف‌های آن) پیش از موضوع ← همه مصادیق موضوع	— موجب بودن قضیه → برخی از مصادیق محمول
—	سور جزئی (بعضی و مترادف‌های آن) پیش از موضوع ← بعضی از مصادیق موضوع	+

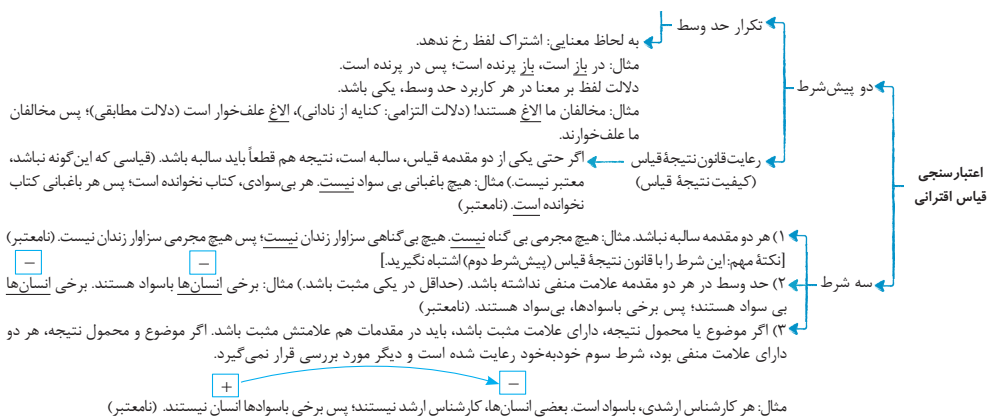
مثال

— اعتبارسنجی قیاس اقترانی —

پنج گام (دو پیش شرط + سه شرط) را به ترتیب باید طی کرد. در هر یک از مراحل اگر هر کدام به درستی رعایت نشده بود، قیاس نامعتبر است و شرایط بعدی را هم بررسی نمی‌کنیم.

به لحاظ لفظی: لفظ چیزی اضافه یا کم نداشته باشد. (جمع بودن حد وسط در یک مقدمه و مفرد بودن در مقدمه دیگر و یا نکره داشتن در یک مقدمه و نداشتن در مقدمه‌ای دیگر، مشکلی ندارد.)
مثال: انسان از خاک است، خاک بی جان است؛ پس انسان بی جان است. (عدم تکرار حد وسط)
هر درختی گیاه است، برخی درختان دارای عمری طولانی هستند؛ پس برخی گیاهان دارای عمری طولانی هستند. (تکرار حد وسط)

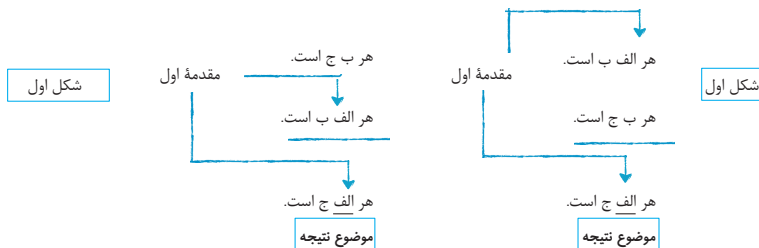

– نکته‌ای در مورد تفاوت شکل اول با شکل چهارم –

تنها با جابه‌جا کردن مقدمات استدلال شکل اول، این شکل به شکل چهارم تبدیل نمی‌شود.

شکل اول و چهارم بودن یک قیاس، فقط بر اساس مقدمات قیاس تعیین نمی‌شود؛ بلکه دقت به نتیجه در تعیین نوع شکل، نقش اساسی دارد.

موضوع در نتیجه، مقدمه اول استدلال و محمول در نتیجه، مقدمه دوم استدلال را تعیین می‌کنند. برای همین، فقط با جابه‌جا کردن ترتیب مقدمات (بدون تغییر در نتیجه)، هم‌چنان شکل اول، شکل اول خواهد بود و به شکل چهارم تبدیل نمی‌شود.

– قانون کمیت نتیجه (بخش غیرالزامی) –

اگر موضوع نتیجه در مقدمات دارای علامت مثبت باشد، برای نتیجه سور کلی قرار می‌دهیم. اگر موضوع نتیجه در مقدمات دارای علامت منفی باشد، برای نتیجه سور جزئی قرار می‌دهیم.

فلسفه یازدهم

درس ۸: نگاهی به تاریخچه معرفت

- یونان باستان: فیلسوفان پیش از سقراط، خود سقراط و فیلسوفان پس از سقراط (افلاطون، ارسطو و ...)
- فیلسوفان اروپایی: قرون وسطی تا ابتدای رنسانس و آغاز دوره جدید اروپا
- شکوفایی فلسفه در جهان اسلام و ایران: فارابی، ابن سینا، ابن رشد، شیخ اشراق، ملاصدرا و ...
- دوره جدید اروپا: از رنسانس تا کنون (بیکن، دکارت، کانت، هگل و ...)

مرورنامه آزمون آزمایشی خلیه سبز

فلسفه و منطق

دوره یونان باستان	
- از اولین صاحب نظران پیرامون شناخت / عدم استقلال معرفت‌شناسی / نظر اکثریت: اهمیت‌دادن به شناخت حسی و توجه کمتر به شناخت عقلی - دو مسئله مورد توجه اندیشمندان این دوره: - مسئله شناخت - میزان انطباق شناخت با واقعیت - هراکلیتوس: اهمیت‌دادن به عقل علاوه بر اهمیت‌دادن به حس + اعتبار شناخت حسی: درک و دریافت حرکت در جهان از طریق حس - وجود حرکت در جهان - پارمنیدس: عدم اعتبار شناخت حسی به دلیل خطاهای حواس → عدم وجود حرکت در جهان = ثبات و پایداری همه اشیاء	متفکرین پیش از سقراط
- زیر سوال بردن اصل امکان شناخت به دلیل: - اختلاف نظر فیلسوفان - مغالطه‌های خودشان (سوفسطائیان) - ادعای سوفسطائیان: عدم امکان دستیابی به حقیقت (نه از راه عقل و نه از راه حس) / حس کردن ما ≠ خبردادن از واقعیت بیرونی (احساس: تنها چیز در اختیار ما) - عقیده پروتاگوراس سوفسطایی: - حقیقت: گواهی حواس هر کس برای خودش (چه یکسان با دیگران، چه متفاوت) → عدم یکسان بودن حقیقت برای همه - اشیا هر طوری که در هر نوبت به نظر من می‌آیند، در آن نوبت همان‌طور هستند و هر طور که به نظر تو می‌آیند، برای تو نیز همان‌طور هستند.	سوفسطائیان (سوفیست‌ها)
- کوشش در جهت: - تبیین راه‌های معتبر شناخت و روش‌های رسیدن به آن - توضیح راه‌های گریز از خطا - افلاطون: شناخت عقلی بسیار مطمئن‌تر از شناخت حسی / امور مورد درک عقل دارای ارزشی برتر / عقل توانا بر شناخت عالمی برتر از جهان طبیعت (عالم مُثُل) و استدلال بر آن / عالم طبیعت: سایه عالم مُثُل / معتقد به شهود قلبی / معتقد به مشاهده عالم مُثُل توسط سقراط (نکته: افلاطون شناخت حسی را انکار نکرده است؛ بلکه شناخت عقلی را بالاتر می‌داند). - ارسطو: با تدوین منطق → آموزش قواعد استدلال و شیوه‌های دورماندن از خطا و مغالطه / ممانعت از رشد سفسطه در جامعه / معتبردانستن شناخت حسی / استدلال: کار عقلی و معتبر / توانایی عقل بر پی‌بردن به امور ماورای حس و اثبات آن	سقراط، افلاطون و ارسطو

دوره شکوفایی فلسفه در جهان اسلام و ایران	
- معتقد به اعتبار هر سه ابزار حس، عقل و قلب = اعتبار معرفت حسی / معرفت عقلی / معرفت شهودی و وحیانی (هر کدام در جای خود معتبر) / توجه ویژه برخی به حس و عقل، برخی به شهود قلبی، برخی پیوند بین سه ابزار - اما فلسفی بودن یک معرفت در گروه استدلال عقلی است.	اعتقاد عمومی (اکثریت) فیلسوفان این دوره
- معتبردانستن حس و عقل (مانند افلاطون و ارسطو) - معتقد به اعتبار خاص شناخت وحیانی: ویژه پیامبران - نیم‌نگاه به شناخت شهودی، عدم استفاده از آن در تبیین فلسفی خود	فارابی و ابن سینا (تداوم اعتبار حس و عقل)
- شخصیت مهم در فلسفه و عرفان - تأکید بسیار بر معرفت شهودی - کوشش بر تبیین استدلالی دستاوردهای شهودی خویش - بنانهادن نظام فلسفی خویش بر پایه شهودهایش	سهروردی (توجه به شهود در فلسفه)
- تکمیل راه شیخ اشراق - بهره‌برداری از معرفت شهودی در کنار معرفت عقلی - بناکردن دستگاه منسجم فلسفی با هویت کاملاً فلسفی (مبتنی بر منطق و استدلال) + بهره‌مند از شهود و اشراق - ایجاد پیوند مستحکمی میان فلسفه و معرفت وحیانی - اثبات عدم تضاد و تناقض میان داده‌های مستدل و یقینی عقل و معارف وحیانی (عقل و وحی تأییدکننده هم)	ملاصدرا (قرن ۱۱) (بهره‌مندی از همه ابزارهای معرفت)

دوره جدید اروپا (قرن ۱۶ تا کنون)	
- خارج‌شدن تدریجی اروپا از حاکمیت کلیسا - گسترش علوم تجربی - تحولات گسترده در حوزه‌های اجتماعی (سیاست، فرهنگ، فلسفه و ...) - تحولات در بخش معرفت‌شناسی فلسفه: توجه ویژه به معرفت‌شناسی (کانون مباحث فلسفی اروپا) - آغاز دوره جدید فلسفه با پیشگامی بیکن و دکارت - نزاع اصلی: در کسب معرفت آیا حس و تجربه ارزش و اعتبار بیشتری دارد و ما را بهتر به حقایق می‌رساند یا استدلال عقلی؟ - رای به اعتبار بیشتر تجربه: تجربه‌گرایان - رای به اعتبار بیشتر عقل: عقل‌گرایان	ویژگی کلی این دوره

دوره جدید اروپا (قرن ۱۶ تاکنون)

دوره جدید اروپا (قرن ۱۶ تاکنون)		
تجربه گرایی	اهمیت بیشتر تجربه (۱) تجربه: اساس کسب معرفت (۲) دلیل تأکید بر تجربه: توجه کمتر به تجربه در قرون وسطی و عقب ماندگی علوم تجربی	دو جریان فکری عمده در دوره جدید اروپا
	تجربه گرایان فرانسس بیکن (از نخستین تجربه گرایان)، دنباله روی فیلسوفان گذشته از ارسطو ← تکیه بر استدلال عقلی ← محصول ماندن علوم تجربی در خرافات و تعصبات بی جا و پیشرفت نکردن جان لاک، فیلسوف قرن ۱۷ انگلستان	
عقل گرایی	دکارت، (۱) فیلسوف و ریاضی دان بزرگ / عقل انسان به طور ذاتی دارای معرفت هایی که از تجربه به دست نیامده و بی نیاز از حس و تجربه برای فهم آن ها. مثال: معرفت به وجود نفس مجرد و وجود خدا. (۲) عدم مخالفت با علم تجربی / نقش موثر در پیشرفت علم در اروپا (۳) تفاوت با تجربه گرایان: قبول گزاره ها و قواعد عقلانی غیر تجربی و فقط متکی بر استدلال عقلی	
طرح دیدگاه جدید: (۱) کوشش برای اثبات اعتبار عقل و حس (۲) معرفت حاصل همکاری عقل و حس (۳) قوه ادراکی انسان پیش از هر تجربه، درون خودش مفاهیمی مثل زمان، مکان و علیت را دارد. هر داده حسی که از بیرون می آید با این مفاهیم درک و فهمیده می شود.		
● غلبه جریان تجربه گرایی بر عقل گرایی در اروپا ← پیدایش دیدگاه های جدیدی در میان تجربه گرایان (از جمله)، پوزیتیویسم (اثبات گرایی) اوگوست کنت (قرن ۱۹) از مؤسسان پوزیتیویسم و استفاده کننده از این اصطلاح برای اولین بار ● پوزیتیویسم: (۱) تجربه: تنها راه رسیدن به شناخت و معرفت (۲) بی معنایی و عدم قابلیت بررسی علمی مفاهیم و گزاره های تجربه ناپذیر (مانند خدا، اختیار، نفس و روح)		
● علت رشد اندیشه نسبی گرایی بی مهری به فکر عقلی ← ایجاد اشکالات نظری متعدد: (۱) محدودیت روش تجربی (ناتوانی در پاسخگویی به سؤالات مهم انسان به دلیل نداشتن ابزار آن مانند نیاز جهان به مبدأ) (۲) ناتوانی تجربه در دستیابی به همه خصوصیات اشیاء و احتمالی بودن بسیاری از نتایج تجربی و تفاوت میان تجربه انسان ها ← از بین رفتن قطعیت احکام تجربی نتیجه این مشکلات: زیر سوال رفتن واقع نمایی دانش تجربی / ظهور جریان های نسبی گرا در داخل تجربه گرایی ● نسبی گرایی، (۱) هر فرد دارای شناخت متناسب با ویژگی های خود و متفاوت با شناخت دیگران (۲) اعتبار شناخت هر کس برای خودش و نسبت به خودش ● نسبی گرایی در معرفت شناسی ← بروز در حوزه های مختلف انسان شناسی، اخلاق، حقوق و دین ← نسبی گرایی در هویت انسان، اخلاق، دین و حقوق		
● پراگماتیسم: اصالت عمل، مصلحت عملی ● پراگماتیست ها، (۱) تجربه تنها راه شناخت اشیاء، اما ناتوان از رسیدن به واقعیت آن ها (۲) هدف ≠ کشف واقعیت / هدف ≠ کشف باورهای مفید کاربردی در عمل (۳) مفید بودن دانش در عمل = درست بودن		
● ادامه تحولات معرفت شناسی از اواسط قرن بیستم ← پیدایش جریان های دیگری در اروپا و آمریکا (مکمل جریان های قبلی) ● جریان تجربه گرایی (امروزه دارای قالب های جدید) در اروپا و آمریکا: همچنان غلبه بر عقل گرایی ● طرفدار داشتن راه های دیگر معرفت (= شهود عرفانی و وحی) ● برخی از فیلسوفان معاصر تجربه گرا معتقد به شهود عرفانی و تجربه دینی (نوعی شناخت قلبی) مانند ویلیام جیمز و هانری برگسون		

فلسفه دوازدهم

درس ۸: عقل در فلسفه - قسمت دوم

عقل نزد حکیمان ایران قدیم (ایران: یکی از کانون های اولیه عقل گرایی و خردورزی)	
معانی عقل نزد ایشان	توجه به هر دو معنای عقل (دستگاه تفکر / موجود متعالی)
خدا (آفریدگار)	مزد: آفرینش جان ها و جهان ها با خرد و اندیشه / هدایت و رهبری مجموعه جهان با خرد و عقل
پایان دوره	ضعیف شدن خردورزی در اواخر عصر ساسانی ← ظهور عقاید غیرعقلانی در فرهنگ و نظام اجتماعی

دوره تمدن اسلامی، یک دوره طلایی در عقل گرایی	
دعوت قرآن، پیامبر و عترت گرامی ایشان علیهم السلام به تفکر (از عوامل مهم توجه به عقل در جهان اسلام) ← جایگاه ممتاز عقل در فرهنگ عمومی مسلمانان ← حرکت عمومی مسلمانان به سوی دانش‌های مختلف ← رشد دانش‌ها (از جمله فلسفه)	
تنگ و محدود کردن دایره اعتبار و کارامدی عقل در عین پذیرش آن: دلیل مخالفان عقل: عدم کاربرد برخی روش‌های فکری در مسائل دینی ← به خطا افتادن و به دین آسیب‌زدن (از نظر مخالفان عقل)	دو شکل مخالفت با عقل در جهان اسلام
مخالفت با فلسفه و منطق تحت عنوان دستاوردی یونانی و غیراسلامی دلیل مخالفان عقل: ورود دانش فلسفه از یونان و وجود عقاید کسانی مثل سقراط، افلاطون و ارسطو در فلسفه ← ناسازگاری با عقاید اسلامی	
۱) سازگاری بسیاری از آراء سقراط، افلاطون و ارسطو با آموزه‌های اسلامی ۲) فلسفه = شاخه ای از دانش و معرفت ← اجازه ورود، اندیشیدن و تحقیق هر فردی از هر ملت و نژادی به این شاخه از دانش ۳) دانش فلسفه ≠ پیروی و تقلید از فیلسوفان نامدار / فلسفه = بحث استدلالی درباره حقیقت اشیاء ۴) استفاده از نظرات دیگران در سایر دانش‌ها ← استفاده از نظرات متفکران دیگر در فلسفه + نقد و بررسی آن نظرات ۵) استدلال: تنها راه نظردادن درباره درستی یا نادرستی یک دانش ≠ ملیت صاحب آن دانش	پاسخ فلاسفه به شکل دوم مخالفت با عقل

عقل نزد فیلسوفان مسلمان									
- اثبات عالم عقول (مجرد از ماده) به نحو روشن‌تر و دقیق‌تر از فلاسفه یونان - فارابی و ابن سینا: اولین مخلوق خداوند = عقل اول (موجودی کاملاً روحانی و غیرمادی) به وجود آمدن عقول دیگر به ترتیب از عقل اول - عالم عقول: فوق عالم طبیعت/مجرد / واسطه فیض خدا به عوالم دیگر - علم عقول: شهودی - عقل انسان پرتوی از همان عالم عقول ← رشد (تربیت و رسیدن به مراحل عالی) ← توانایی شهود حقایق + استدلال - عقل فعال: یکی از عقول عالم عقل / عامل فیض‌رسانی به عقل انسان‌ها/ تمام ادراکات عقل انسان (از جمله درک مفاهیم کلی) به مدد آن / فیض‌رسانی در باطن وجود انسان و نامحسوس - نظر فارابی درباره عقل فعال، - مقام و منزلت عقل فعال نسبت به انسان (مانند) آفتاب نسبت به چشم - نور آفتابی آفتاب ← بینایی چشم انسان (مانند) رساندن چیزی توسط عقل فعال به قوه عقل انسان ← ممکن شدن فعالیت عقلی برای انسان ← شروع به فعالیت ← ادراک حقایق	نظر فیلسوفان مسلمان درباره عقل، به عنوان موجودی متعالی								
- پذیرش همه راه‌های عقلی شناخت و همه انواع استدلال (استدلال تجربی، تمثیل، برهان عقلی محض) / معتبربودن انواع استدلال در جایگاه خود (فیلسوفان مسلمان به دو گروه عقل‌گرا و تجربه‌گرا تقسیم نمی‌شوند زیرا هم تجربه و هم استدلال عقلی را در جای خود معتبر می‌دانند). - ما فرزندان دلیل هستیم. - ابن سینا، هرکس عادت کرده سخنی را بدون دلیل بپذیرد از حقیقت انسانی خود خارج شده است.	نظر فیلسوفان مسلمان درباره عقل به عنوان دستگاه تفکر								
<table border="1"> <tr> <td>۱) عقل بالقوه (هیولانی)</td><td>الف) بدون هیچ ادراک عقلی ب) استعداد و آمادگی درک معقولات (مانند نوزاد تازه متولدشده)</td></tr> <tr> <td>۲) عقل بالملکه</td><td>الف) درک مفاهیم و قضایای بدیهی (مانند اصل اجتماع نقیضین) ب) کسب آمادگی دریافت علم</td></tr> <tr> <td>۳) عقل بالفعل</td><td>الف) شکوفایی و به فعلیت رسیدن عقل ب) کسب برخی دانش‌ها با تمرین و تکرار</td></tr> <tr> <td>۴) عقل بالمستفاد</td><td>الف) تسلط استادگونه به دانش‌های کسب‌شده ب) توانایی استفاده از هر کدام به دلخواه</td></tr> </table>	۱) عقل بالقوه (هیولانی)	الف) بدون هیچ ادراک عقلی ب) استعداد و آمادگی درک معقولات (مانند نوزاد تازه متولدشده)	۲) عقل بالملکه	الف) درک مفاهیم و قضایای بدیهی (مانند اصل اجتماع نقیضین) ب) کسب آمادگی دریافت علم	۳) عقل بالفعل	الف) شکوفایی و به فعلیت رسیدن عقل ب) کسب برخی دانش‌ها با تمرین و تکرار	۴) عقل بالمستفاد	الف) تسلط استادگونه به دانش‌های کسب‌شده ب) توانایی استفاده از هر کدام به دلخواه	مراحل رشد عقل از نظر فارابی و ابن سینا (عقل در هنگام تولد یک استعداد است که باید تربیت شود تا رشد کند.)
۱) عقل بالقوه (هیولانی)	الف) بدون هیچ ادراک عقلی ب) استعداد و آمادگی درک معقولات (مانند نوزاد تازه متولدشده)								
۲) عقل بالملکه	الف) درک مفاهیم و قضایای بدیهی (مانند اصل اجتماع نقیضین) ب) کسب آمادگی دریافت علم								
۳) عقل بالفعل	الف) شکوفایی و به فعلیت رسیدن عقل ب) کسب برخی دانش‌ها با تمرین و تکرار								
۴) عقل بالمستفاد	الف) تسلط استادگونه به دانش‌های کسب‌شده ب) توانایی استفاده از هر کدام به دلخواه								
۱) پذیرش هر اعتقاد و آئینی نیازمند استدلال عقلی - تفاوت استدلال عقلی برای سطوح مختلف جامعه (حجت و دلیل هر کس به اندازه توان و قدرت فکری او) - ایمان ارزشمند = ایمان دارای پشتوانه عقلی (ایمان بدون عقل: کم‌ارزش و دارای احتمال به خطاکشاندن) - عقل بهترین ابزار برای تفکر در آیات و روایات (برخی فیلسوفان، مفسر قرآن) ۲) عدم انحصار کسب معرفت به عقل (اعتبار شهود و حس) (وحي: عالی‌ترین مرتبه شهود مختص پیامبران و دارای برترین معارف) - تفاوت فیلسوفان مسلمان و رهبران کلیسا در مورد رابطه عقل و دین: - رهبران کلیسا (به‌خصوص در دوره اول قرون وسطی): مخالفت شدید با عقل (دین ≠ عقل) - عموم فیلسوفان مسلمان: همراهی عقل و دین	عقیده فیلسوفان مسلمان در خصوص رابطه میان دین و فلسفه								
رساندن هر سه راه (در موضوعات مشترک) به حقیقت واحد (تأییدکننده و یاریگر یکدیگر) هر کدام دارای روش‌های خاص و مسیرهای متفاوت در جستجوی حقیقت	ارتباط استدلال عقلی، شهود و وحی از نظر فیلسوفان مسلمان								

عقل نزد فیلسوفان مسلمان		
عقیده فیلسوفان مسلمان در خصوص رابطه میان دین و فلسفه	احساس تعارض عقل و وحی	ناشی از توانمندی‌های عقلی محدود و متفاوت انسان‌ها — اشتباه در استدلال عقلی یا فهم تعیین معارف و مبانی — نتیجه‌گیری نادرست تعارض
	راه حل برای رفع خطای تعارض عقل با وحی	افزایش تلاش علمی خود — استفاده از دانش دیگران

نظر ابن سینا در رساله معراجیه پیرامون توصیه پیامبر (ص) به حضرت علی (ع) (ای علی، چون می‌بینی که مردم با انواع نیکی‌ها به سوی خالق خود تقرب می‌جویند، تو به انواع تعقل و تفکر به او تقرب جوی تا از آنان سبقت گیری).

علی (ع) در میان انسان‌ها مانند معقول میان محسوس (مانند فرشتگان) / دارای علم شهودی

معنای عبادت با تعقل: (۱) اهل تفکر بودن و اندیشه در نعمت‌های خدا و جهان آفرینش
(۲) عبادت و عمل همراه با اندیشه و تفکر

توصیف ابن سینا از پیامبر (ص) و حضرت علی (ع) — دارای بالاترین درجه عقل و بزرگ‌دانستن ایشان و فروتنی در برابر آن بزرگواران

درس ۹: آغاز فلسفه در جهان اسلام

حیات عقلی در جهان اسلام — توجه به فلسفه در جهان اسلام — حیات فلسفی در جهان اسلام

قرار گرفتن عقلانیت جزء فرهنگ عمومی جامعه و توجه مردم به عقل و تفکر

شکل‌گیری حیات عقلی — حرکت به سمت دانش و رشد شاخه‌های مختلف علم: حیات علمی

حیات فلسفی (یکی از شاخه‌های حیات علمی)

زمینه‌های رشد فلسفه در جهان اسلام

۱ دعوت قرآن کریم و پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) به خردورزی

۲ گسترش مباحث اعتقادی میان مسلمانان

۳ نهضت ترجمه متون

زمینه اول: دعوت قرآن کریم و پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) به خردورزی

برخی از عوامل زمینه ساز حیات عقلی در قرآن و گفتار و رفتار رسول خدا (ص):

۱ ارزش قائل شدن برای اصل تفکر و خردورزی؛

۲ تکریم علم به عنوان ثمره تفکر و خردورزی؛

۳ تکریم و احترام پیوسته عالمان و دانشمندان؛

۴ طرح مباحث علمی، عقلی و فلسفی و به کار گرفتن شیوه‌های مختلف استدلال؛

۵ مذمت پیوسته نادانی و جهل، به طوری که در جامعه یک ویژگی منفی تلقی شود؛

۶ دعوت به یادگیری علم و دانش ملتها و تمدن‌های دیگر و استفاده از آنها.

زمینه دوم: گسترش مباحث اعتقادی میان مسلمانان

شروع بحث مسائل اعتقادی (عمدتاً از جنس مباحث فلسفی) از زمان رسول خدا (صلی الله علیه و آله) و گسترش سریع آن — ظهور دانشمندانی متبحر در مسائل اعتقادی (استفاده از استدلال عقلی)

شروع حیات عقلی مسلمانان از همان ابتدای ظهور اسلام و رسیدن به حیات فلسفی بعد از دو قرن

زمینه سوم: نهضت ترجمه متون

شروع از قرن دوم هجری / ترجمه کتب از علوم مختلف و زبان‌های گوناگون / فراگیری علوم پیشینیان توسط مسلمانان — سرآمد شدن در اغلب رشته‌های دانش / فراگیری دانش فیلسوفان بزرگ یونان و نقد و بررسی آراء آنان / تأسیس یک نظام فلسفی نوین (برخوردار از آراء افلاطون و بیشتر ارسطو ولی دربردارنده اندیشه‌های جدید و بی‌سابقه)

حکمای مشاء

فلسفه اسلامی در آغاز: دارای سرشتی کاملاً استدلالی + متکی بر آراء ارسطو (تکیه ارسطو به قیاس برهانی — صورت استدلالی قوی فلسفه اسلامی)
تلاش‌های محکم و استوار فارابی + نبوغ استدلالی ابن سینا — پیدایش یک نظام فلسفی مستحکم و قوی — نام‌گذاری به حکمت مشاء (به خاطر مؤسس اول آن ارسطو)

— صورت استدلالی
— الگو گرفتن از ارسطو

مرورنامه آزمون آزمایشی خیلی سبز

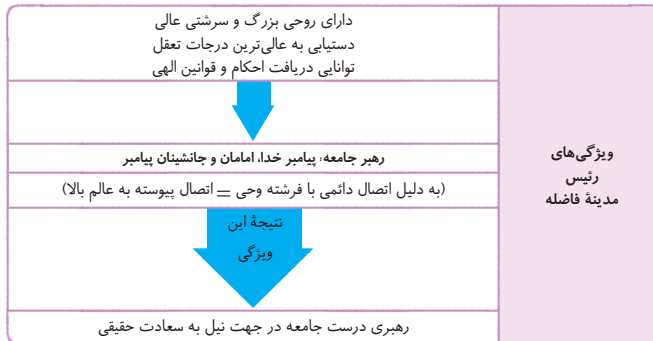
فلسفه و منطق

حکمت از نظر یک فیلسوف
مشایی (ابن سینا)
فنی استدلالی و فکری که انسان عالم وجود را آن چنان که هست، به وسیله این فن به دست می آورد و نفس خویش را به کمال می رساند و به جهانی عقلی مشابه جهان واقعی تبدیل می شود و مستعد رسیدن به سعادت نهایی، به اندازه طاقت بشری می گردد.

- استادی در حقوق، نجوم و سیاست
- آشنایی خوب با پزشکی + مداوای بیماران
- نظریه پرداز در فلسفه سیاست (نزدیک به افلاطون)
- آشنایی خوب با میراث فلسفی یونان به ویژه آرای افلاطون و ارسطو
- آشنایی عمیق با تعالیم اسلام ← عرضه آموخته هایش از افلاطون، ارسطو و فلاسفه گذشته در یک نظام فلسفی جدید: بنیادین فلسفه مشائی در جهان اسلام ← لقب معلم ثانی (معلم اول: ارسطو)

- آثار فارابی
- الجمع بین رأی الحکیمین (جمع میان نظرات دو حکیم): ارائه نقاط مشترک اندیشه های افلاطون و ارسطو
- ذکر شده در متن کتاب) اغراض ارسطو فی کتاب مابعدالطبیعه: شرح نظرات ارسطو و آشکار کردن نکات پیچیده آن ← بعدها راهنمای ابن سینا در فهم کتاب ارسطو
- عدم پذیرش مشاغل سیاسی + عدم معاشرت با اهل سیاست
- اندیشه بسیار در سیاست + نوشتن آثاری در این زمینه
- اولین مبنای ورود وی به مباحث اجتماعی و فلسفه سیاسی: انسان؛ موجود مدنی بالطبع (گرایش فطری و طبیعی به جامعه و زندگی با هم نوعان)
- فلسفه سیاسی فارابی ← عبور مسیر سعادت و کمال انسان از زندگی اجتماعی ← هدف اصلی جامعه: سعادت انسان در دنیا و آخرت

بهترین مدینه ها (جوامع) / مردمش مشغول به امور و آراسته به فضایل رهنمون کننده مجموعه مدینه به سمت سعادت / شبیه بدن سالم (وجه شباهت: (۱) هر عضو، عهده دار وظیفه های متناسب با ویژگی خود + انجام آن به نحو احسن (۲) تقدم برخی از اعضای بر برخی دیگر، رئیس مدینه مانند قلب مدینه فاضله

مدینه جاهله
≠ مدینه فاضله (مهم ترین تفاوت مدینه جاهله با مدینه فاضله: هدف آن / هدف مردم مدینه جاهله: سلامت جسم + فراوانی لذت های دنیایی گمان مردم مدینه جاهله: دستیافتن به چنین لذت هایی = سعادت / دستیافتن = بدبختی

اقتصاد

♦♦ درس ۹: پول چیست؟ (تاریخچه پیدایش پول) ♦♦

– مرحله «۱»: مبادله کالا با کالا (پایپای یا تهاتری) –

تعریف	معایب
در این مرحله، کشاورزان، دامداران، صنعتگران و دیگر قشرها، محصولات خود را با یکدیگر به صورت پایپای مبادله می کنند. (هر کس کالای مازاد خود را با کالای مورد نیاز مبادله می کرد).	- نبودن یک معیار سنجش ارزش - فاسد شدن برخی از کالاها در طی مبادلات گسترده - دشواری حمل برخی از کالا - یافتن فردی که مازاد کالای ما را نیاز داشته باشد و هم زمان کالای مورد نیاز ما را نیز داشته باشد، بسیار دشوار بود و این امر هزینه های مبادلاتی را به شدت افزایش می داد.

– مرحله «۲»: گزینش کالاهای خاص به عنوان واحد پول –

تعریف	معایب
با گذشت زمان انسان ها به تدریج دریافتند که بعضی کالاها، مشتریان بیشتری دارند (ابن کالاها معمولاً بادوام، فاسد نشدن و قابل تقسیم به تکه های کوچک و پرطرفدار بودند). این کالاها به عنوان اولین پول مورد استفاده قرار گرفتند. (مانند: غلات در ایران، صدف در هندوستان، چای در تبت و پوست سمور در روسیه)	- کالای انتخاب شده به عنوان وسیله مبادله در صورت استفاده شدن در مدت زمان طولانی، فاسد و غیر قابل استفاده می شد. - به دلیل حجم زیاد، کالاها فضای زیادی را اشغال می کردند. - تأمین جا برای محافظت از این کالاها، هزینه نگهداری آن ها را افزایش می داد و زیان دیدگی تولید کنندگان را به همراه داشت.

مرورنامه آزمون آزمایشی خیل سبز

اقتصاد

مرحله «۳»: پول فلزی

تعریف	معایب
- انتخاب برخی از فلزات مانند طلا و نقره به عنوان وسیله مبادله - رونق فعالیت‌هایی از قبیل دریانوردی و حمل‌ونقل	- محدود بودن میزان طلا و نقره - با افزایش تجارت و مبادله، به پول بیشتری نیز نیاز بود.

مرحله «۴»: پول کاغذی

تعریف	معایب
- عده‌ای از بازرگانان در معاملات خود به جای پرداخت سکه‌های فلزی، رسید صادر می‌کردند که بیانگر بدهی آنان بود؛ طرف مقابل براساس اعتمادی که داشت این رسید را می‌پذیرفت؛ به تدریج بازرگانانی که به هم اعتماد داشتند، این رسیدها را بین خود رد و بدل می‌کردند. - مردم هم برای مصون ماندن از خطرهای احتمالی و رهایی یافتن از حمل مسکوکات در معاملات، پول‌های خود را به صرافان یا تاجار معتبر می‌سپردند و در مقابل «رسید» دریافت می‌کردند و در معاملات خود این رسیدها را به کار می‌گرفتند. - این رسیدها نخستین اسکناس‌ها بودند که طلا و نقره نگهداری شده توسط صرافان و بازرگانان، پشتوانه آنان‌ها بود.	- بی‌مبالاتی و یا سوءاستفاده برخی از صرافان از اعتماد مردم - تعداد زیاد انواع رسیدها و صرافی‌ها که آشنایی و اعتبارسنجی آن‌ها را برای مردم سخت کرده بود. (دولت‌ها برای جلوگیری از بروز مشکلات ناشی از به کارگیری رسیدها، چاپ و انتشار اسکناس را برعهده گرفتند. ایده سپردن نشر و چاپ پول به یک بانک تجاری از این‌جا شکل گرفت).

مرحله «۵»: پول ثبتی یا تحریری و پول الکترونیکی و مجازی

تعریف و ویژگی‌ها
- با دشوار شدن نقل و انتقال اسکناس‌ها، بانک‌ها خدمات مختلفی را در اختیار مشتریان قرار دادند؛ از جمله «چک». - در معاملاتی که با چک انجام می‌شود، در حقیقت پول نقد بین افراد رد و بدل نمی‌شود؛ بانک موجودی حسابی را کاهش و موجودی حساب دیگر را افزایش می‌دهد. - چون افراد خود مبلغ چک را روی آن می‌نویسند به آن «پول ثبتی» یا «پول تحریری» گفته می‌شود. - امروزه به دلیل افزایش حجم و سرعت مبادلات و همراه شدن آن با انقلاب دیجیتال و الکترونیک، بشر به دنبال روش‌های سریع‌تر و راحت‌تر است. - امروزه شاهد پول الکترونیکی هستیم که قابل ثبت در کارت‌های بانکی و قابل انتقال در شبکه‌های ارتباطی (تلفنی، تلفن همراه و فضای مجازی) است و کار خرید و فروش و انتقال دارایی را بسیار آسان و سریع کرده است. - در آینده پول‌های دیجیتالی گوناگونی را خواهیم دید که فرصت‌ها و تهدیدات جدیدی را برای زندگی بشر ایجاد خواهد کرد. «بیت‌کوین» یکی از این پول‌های نوظهور است.

پشتوانه پول

پشتوانه پول عبارت است از اطمینانی که مردم به ارزش پول در مبادلات دارند.

پول رایج	پشتوانه پول
پول فلزی (طلا و نقره) (در گذشته)	همان طلا و نقره موجود در خود پول
پول کاغذی (در گذشته)	پول‌های فلزی و شمش‌های طلا و جواهراتی که نزد صراف یا بانک بودند.
پول‌های فلزی، کاغذی، تحریری و الکترونیکی که امروزه در دست افراد یا در حساب آن‌هاست	قدرت اقتصادی کشور

وظایف پول

- در هنگام خرید و فروش هر کالایی، پول پرداخت می‌شود. - افراد در مبادلات پول را می‌پذیرند؛ زیرا می‌دانند دیگران نیز هنگام فروش کالا یا خدمت خود، آن را می‌پذیرند. - نقش اصلی پول در مبادلات = آسان‌سازی مبادله	(۱) وسیله پرداخت در مبادلات
- با پول می‌توان ارزش کالاها را مشخص کرد و سپس ارزش نسبی آن‌ها را با هم سنجید. - این عمل پول، کار خرید و فروش کالاها را مختلف و تبدیل قیمت‌ها را به یکدیگر آسان می‌کند. - هر کشور دارای واحد ارزش خاص خود است، مانند یورو در اتحادیه اروپا، دلار در آمریکا و ریال (تومان) در ایران.	(۲) وسیله سنجش ارزش
علاوه بر مخارج روزمره، برخی مخارج غیرقابل پیش‌بینی وجود دارند. افراد پول‌هایی را که نزد خود پس‌انداز کرده‌اند، به عنوان وسیله حفظ ارزش در زمان لازم مورد استفاده قرار می‌دهند.	(۳) وسیله پس‌انداز و حفظ ارزش
- در صورتی که پول بتواند حفظ ارزش کند، می‌تواند وسیله مناسبی برای پرداخت‌های آینده نیز باشد. - اکثر معاملات تجاری در مقابل پرداخت‌های آینده صورت می‌گیرد؛ همانند: خریدهای اقساطی و رد و بدل کردن حواله‌های بانکی (این وظیفه پول در روزگار ما کاملاً محسوس است).	(۴) وسیله پرداخت‌های آینده

نقدینگی

فرمول‌های مهم

چک پول + سپرده‌های دیداری + اسکناس و مسکوکات = حجم پول
حساب‌های پس‌انداز بلندمدت + حساب‌های پس‌انداز کوتاه‌مدت = شبه پول
شبه پول + حجم پول = نقدینگی

● حجم نقدینگی می‌تواند کم یا زیاد شود.

● در بیشتر موارد حجم نقدینگی در کشورها با افزایش روبه‌رو است.

● افزایش نقدینگی معمولاً ناشی از عملکرد بانک‌ها است.

– تورم و چگونگی محاسبه آن –

● اقتصاددانان افزایش در سطح عمومی قیمت‌ها را تورم می‌گویند.

● اگر افزایش در سطح عمومی قیمت‌ها، بی‌رویه، پرنوسان و مداوم باشد، با تورم زبان‌بار روبه‌رو هستیم.

● نرخ تورم عبارت است از درصد افزایش سالانه سطح عمومی قیمت‌هاست.

● تورم نشان می‌دهد که قدرت خرید پول چقدر کاهش یافته است.

– چگونه نرخ تورم را محاسبه می‌کنند؟ –

● برای اندازه‌گیری تورم از شاخص قیمت مصرف‌کننده (CPI) استفاده می‌کنند.

برای تشکیل شاخص CPI:

1) دولت‌ها معمولاً یک سبد بازار (بسته‌ای از کالاهای گوناگون که عموم مصرف‌کنندگان احتمالاً خریداری می‌کنند، مانند انواع مواد غذایی، ماشین، لباس، خدمات تفریحی و ...) در نظر می‌گیرند.

2) سپس دولت هزینه این سبد بازار را در طول زمان رصد می‌کند، اگر قیمت این سبد طی یک دوره مشخص ۱۰ درصد افزایش یابد، CPI نیز ۱۰ درصد افزایش دارد.

3) بعد از جمع‌آوری اطلاعات قیمت از سبد کالاهای دولت از طریق رابطه زیر، شاخص CPI را محاسبه می‌کنند:

$$100 \times \frac{\text{هزینه سبد بازار در ماه (سال) قبل} - \text{هزینه سبد بازار در ماه (سال) معین}}{\text{هزینه سبد بازار در ماه (سال) قبل}} = \text{درصد تغییر CPI برای یک ماه (یا یک سال) معین}$$

– پیامدهای تورم –

● تورم بر رفاه مردم و امنیت اقتصادی آن‌ها اثر منفی دارد.

● تورم موجب بی‌ثباتی فضای کسب و کار می‌شود و تولیدکنندگان و بازرگانان نمی‌توانند پیش‌بینی درستی از آینده قیمت‌ها در بازار داشته باشند، خرید و فروش کالاها با مشکلات زیادی روبه‌رو می‌شود.

● مصرف‌کنندگان با کاهش قدرت خرید پولشان مواجه می‌شوند و این بر رفاه آنان اثر منفی خواهد گذاشت.

– علل تورم و نقش دولت –

علل به وجود آمدن تورم در جامعه

نابرابری عرضه و تقاضای کل در اقتصاد (فرونی تقاضا بر عرضه)

ناهماهنگ‌بودن افزایش نقدینگی در کشور با افزایش تولید

در کشور ما، افزایش درآمدهای نفتی (اگرچه گاهی به افزایش ظرفیت‌های تولیدی کمک کرده است) باعث رشد درآمدهای اقتصادی و رشد حجم نقدینگی شده که تورم‌زا است.

در کشور ما، نوسانات نرخ ارز هم می‌تواند اثر منفی بر ارزش پول ملی ما بگذارد و باعث کاهش قدرت خرید پول ملی و در نتیجه تورم شود.

● در شرایط تورمی، دولت برای مقابله و کنترل تورم باید میزان عرضه کالاها را افزایش دهد.

دولت برای افزایش عرضه کالاها: 1) ظرفیت‌های تولیدی را افزایش می‌دهد. (این روش زمان‌بر است).

2) از طریق افزایش واردات، بازار را تنظیم می‌کند.

● به سیاست‌هایی که دولت از طریق بانک مرکزی برای «مدیریت حجم نقدینگی» و «حفظ ارزش پول» اعمال می‌کند، «سیاست‌های پولی» می‌گویند.

انواع سیاست‌های پولی	در چه شرایطی توسط بانک مرکزی این سیاست به کار گرفته می‌شود؟	یکی از روش‌های اعمال این سیاست
کاهش نقدینگی در گردش (سیاست پولی انقباضی)	زمانی که اقتصاد کشور دچار تورم می‌شود، برای پیشگیری از افزایش قیمت‌ها یا کاهش سرعت آن	روش اعمال این سیاست: سیاست بازار باز (خرید یا فروش اوراق مشارکت)
افزایش نقدینگی در گردش (سیاست پولی انبساطی)	در حالت رکود اقتصادی که سطح تولید کاهش و بیکاری افزایش می‌یابد.	بانک مرکزی می‌تواند با فروش اوراق مشارکت به مردم به طور مستقیم از مقدار پول در دست مردم بکاهد و تورم را کنترل و نقدینگی در گردش را کاهش دهد.
		بانک مرکزی می‌تواند با خرید اوراق مشارکت در دست مردم به طور مستقیم نقدینگی بیشتری را به جامعه تزریق کند.